

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt III. De causa physicè Christi effectrice, quoad configurationem corporis; partium humanitalis inter seipsos consertionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

Breviculus capituli, & vsus doctrinae.

193. Cogamus in pauca doctrinam huius capituli. De facto neque Christus, neque pura vlla creatura, Incarnationis substantiam, siue humanitatis Christi cum Verbo vnionem, quomolibet meruit. Tantum nonnulla eius circumstantia, sub purorum quorundam hominum meritum congruum ceciderunt. Ac ne id quidem meritum, multoque minus condignum, de potentia eorum absoluta, dari potuit quoad vnionem, per opera ex auxilijs, eius interuentu concessis elicta; siue à Christo, siue ab alijs. Circumstantiarum tamen meritum condignum, puris creaturis (non item Christo,) de potentia absoluta concedi potuit.

Vsus doctrinae hoc & praecedenti capite propositae esse debet, grata expensio verborum illorum Apostoli, de Christi productione & aduentu agentis. Apparuit gratia & benignitas Dei Saluatoris nostri, qui non ex operibus iustitiae qua fecimus nos, sed per motus sola sua benignitate, & ea bona voluntate quam nato Christo celebrant Angeli, remedium malis nostris ab aeterno praeparatum, libens exhibuit in tempore. Hac enim in re, apparuisse Dei gratiam puram ac meram, demonstrant quae dicta sunt de exclusione cuiusvis causae meritoriae, promerentis Incarnationem Verbi Dei, & aduentum Christi. Plenè hoc argumentum versabimur lib. 5. tractantes quare Christus dictus sit gratia & misericordia Dei.

CAPVT III.

De causa physice Christi effectrice, quoad configurationem corporis; & partium humanitatis inter seipsos conseruacionem.

A Morali Christi efficientia, transeo ad physicam, quam constat spectandum hic non esse, nisi primò, penes configurationem corporis Christi, eique adiunctam animae cum corpore conseruacionem naturalem. Secundò, penes totius humanitatis sic formatae, colligationem cum Verbo. Creatio enim animae Christi, & productio materiae primae, quae cum configuratione notionem corporis humani integrat, nullam ingerit specialem circa Christum difficultatē. In duobus verò quae propositi, multa sunt discussione & examine dignissima. Praeter ea porro quae spectant ad illorum capitum quasi substantiam, consideranda quoque erunt, quae pertinent ad eorundem capitum circumstantias, quas post tractata quae ad substantiam pertinent, simul discutiam; quia eadem fuerunt pro vtroque capite; id est, & pro humanitatis Christi productione, secundum substantiam naturalem, & pro eiusdem humanitatis conseruatione cum Verbo.

Status controuersiae de causa physice Christi effectricae, quoad esse naturale.

194. In primo capite gravis difficultas est, quae fuerit physica causa vnionis partium humanitatis Christi inter seipsas, & configurationis materiae Christi in eam accidentariam dispositionem, quae supra materiam importatur voce corporis. Quamuis enim quoad puros homines, communior sententia ferat, ista omnia effici per vim formatricem, insidentem semini subministrato per vtrumque parentem; saltemque per patrem; Tamen hic nullum tale principium siue conformationis corporeae siue vnionis animae cum corpore agnoscere posse videmur sine iniuria incemerati pudoris Deiparae nullo quantumlibet tenui libidinis afflatu vniquam saluare. Nam decisio seminis & deductio ad legitimum proli efformandae destinatum, talem aliquam pudoris commaculationem inferre, necessario videtur.

Vt haec difficultas radiciter eruatur, & solidè possit proponi resolutio, statuendum ante omnia est, quomodo & per quam effectricam causam peragatur efformatio corporis humani, & vnio eius cum anima, in communibus & ordinarijs generationibus. Indubitatum itaque apud omnes est, efficientiam illam in quotidianis hominum procreationibus, praecipue esse tribuendum paterno semini, quod adnotius est ac efficacius. An tamen soli, controuersia est: nam Aristoteles omnem vim praedicta praestandi effectricam, soli paterno semini assignat, tamen maternam partes, nulla interueniente talis seminis actiuitate. Alij vtriusque parentis semen interuenire, & actiue se habere contendunt, quamuis vegetiorem & potentiores actiuitatem semini paterno non negent: quae est nunc communissima, non Medicorum modò, sed & Philosophorum sententia, pro qua late pugnat Hurtadius disp. 2. de gener. Denique alij, mediam viam inuenerunt, contententes neque semper maternum semen actiue concurrere, neque semper se habere passiuè tantum; sed interdum vno, interdum alio modo concurrere. Quandoque enim efformari potest fetus absque actiuitate seminis materni: ob peculiare causas inefficacis & languidi; quia tanta interuenit copia seminis virilis valde efficacis, vt sola sufficiat ad exhibendam totam efficientiam procreando fetus necessariam. Est in ea sententia Suarez t. 2. 3. p. d. 1. o. sect. 2. qui ibidem sect. 1. (reclamantibus tamen Medicis, & cum eis Hurtadio disp. 2. de gener. §. 68.) tradiderat, posse interdum tantam esse vbertatem seminis à patre subministrati, vt maternum semen ne materialiter quidem & passiuè concurrat, sed fetus ex illo multo & copioso semine paterno elaboretur, matre necessarium sanguinem ad fetus molitionem subministrante. Mihi sententia quae maternum semen actiue concurrere agnoscit, omnino probatur, quia explorata est indicio Medicorum. Quod si aliquando ob peculiarem alicuius matris indispositionem, semen eius non concurrat effectricè, tamen non est cur saltem passiuus concursus ei negetur ad efformationem partium spermaticarum. Nec dubium videtur, quin mater quae interuentu seminis concurrat actiue ad generationem proli, perfectius sit mater quam alia quae solam proli materiam suppeditat; siue ex nudo sanguine, siue ex sanguine simul & semine incocto ac inefficaci.

Non fuit vis actiua Patris cuiusquam creati, qui prorsus Christo desuit.

195. His ita constitutis, certum est ex fide, in Christi productione nullum virile semen interuenisse. Innumeris & Scripturis & Patrum testimonijs, aduersus omnis generis aduersarios, id confirmat Canisius l. 1. Mar. à cap. 4. ad 9. Ex Scriptura, vulgarissimus locus est Genes. 3. vbi Christus serpentem contriturus, vocatur *semè mulieris*, quia ex sola muliere absque viro erat proditurus. Passim etiam virgetur locus ex Psal. 131. quo Christus *fructus ventris Davidis* praenunciatur: què locum pulchrè ita in hanc rem tractat Tertull. lib. 3. contra Marcion. cap. 20. Iurauit inquit in Psalmo ad David *ex fructu ventris tui collocabo super thronum tuum*. Quis iste venter est? Ipsi David: Vtrique non. Neque enim pariturus esset David; sed nec vxoris eius non enim dixisset, *ex fructu ventris tui*, sed potius, *ex fructu ventris vxoris tuae*. Ipsi ergo dicendo ventrem, superest, vt aliquem de genere eius ostenderit, cuius ventris futurus esset fructus caro Christi, quae ex vtero Mariae floruit. Ideoque & *fructum ventris* tantum nominauit, vt proprietate ventris, quasi solius ventris, non etiam viri; & ipsi

sem ventrem ad David redegit, ad principem generis, & familie patrem: nam quia vico deputate non poterat Virginis, cum ventrem patri deputavit. Optime item S. Irenaeus lib. 3. cap. 2. 7.

Scriptura à Patribus ad eam rem accommodata.

196. Varij item Patres, varias Scripturas huc accommodant, quibus typicè purissimum hunc Christi conceptum volunt expressum. S. Bernardus serm. 2. de aduentu, hoc accommodat illud Centic. ego flos campi, quod sic glossat. [Manifestum iam arbitror quoniam hic virga de radice Iesse procedens, quis verò flos super quem requiescit Spiritus sanctus. Quoniam virgo Dei generatrix virga est, flos filius eius. Flos itaque Filius Virginis, flos candidus & rubicundus, electus ex millibus, flos in quem prospiciere desiderant Angeli, flos ad quem odorati reviviscunt mortui: & sicut ipse testatur, flos campi est, & non horti. Campus enim sine omni humano flore administrato, non seminatus ab aliquo, non defolius lusculo, non impinguatus fimo. Sic omnino, non Virginis alius floruit, sic innotata, integra, & casta Mater vincta, tamquam paucis æterni virosi, florem proculere cuius pulchritudo non videat corruptio- nem, cuius gloria in perpetuum non marcescat.] Diffu- silis sed similia habet Philippus Abbas l. 2. in Cant. c. 18.

In hanc sententiam, accipe alia ex S. Hieronymo in Epistaphio Lucij Batici, initio. Docet enim ad morte per Christum eversione pertinere, locum Osi. c. 13. [Adhuc ventrem venum Dominus de deserto ascendit, qui sicabit omnes venas eius, & desolabit fontem illius. Exiit enim virga de radice Iesse & flos de virginali semine pullulavit: Qui loquitur in Cantico Cantico- rum: Ego flos campi, & lilium convallium. Flos noster, mortis interitus: ideoque & mortuus est, ut mors illius morte moreretur. Quod autem de deserto dicitur ad- ducimus, virginalis virens demonstratur, qui absque cotra & semine viri, Deum nobis fudit infantem: qui colore Spiritus sancti exficaret fontes libidinum, & cunctos in Plalmo: In terra deserta, & in via, & in aquosa, in sancti apparui tibi.]

Rufinus S. Bernardus hom. 2. super missus est, accom- modat hanc sententiam illud Num. 24. Orietur stella ex iacob, quod tribuit Virgini. [Ipsa namque inquit, apertissime sibi comparatur: quia sicut sine sui corrup- tione, solus suum emittit radium, sic abique sui laesio- ne Virgo parit filium. Nec sibi radii suam minuit claritatem, nec Virgini Filius suam integritatem. Ipsa est igitur nobilis illa stella ex Jacob orta, cuius radius universum orbem illuminat, cuius splendor & præful- gens in supernis, & inferos penetrat, terras etiam perlu- strans, & calefaciens magis mentes, quam corpora, for- get virtutes, excoquit vitia. Ipsa, inquam, est præclara & eximia stella super hoc mare magnum & spatiofum necesse: id subleuata, micans meritis, illustrans exēplis.]

197. S. Ephrem huc refert templi adificationem abs- que malleo & securo Ita enim habet tract. de Margar. pretiosa sub finem. [Non lapidibus ascia vel securi do- mui, humanoque quodam artificio politis, sapientia huius domum adificavit. Non est auditus ferri sonus in edificio: neque enim vir in Maria ministravit, sed vir- go ipsa permansit. Ut enim in templo Salomonis poli- tis per se ac dolati iam lapides erant, non ibi ab homi- nibus preparati: ita etiam in Maria, assumptio non vi- cili opera facta est, sed ex natura nostra delecta, de ca- lissima ac venerabilissima Virgine. E terra sumpti fue- runt lapides, & aucti: similiter & assumptio per natu- ram, & diuinitas mansit immacolata propter contra- minationem naturam. Absque ferro consummatum est templum: & sine dolore atque corruptione, natus est Christus. Sola illic terra ministravit: sicut etiam hic so- la Virgo concepit. Non est scissa petra, neque sensie

Theroph. Raynandi Christus.

lapidum percussione terra: & virgo neque mota est, neque ex carnali voluptate concepit. Non aliunde ter- ra lapides acceptos præbuit: verum ipsa sine labore at- que experientia, ex se ipsa suppeditavit. Similiter quo- que in Virgine, non superinductus quispiam assum- ptioni fuit, sed ab ipsa assumptus exitit.] De eodem conceptionis Christi typo, audi etiam Rupertum l. 9. de processione Spiritus sancti cap. 9. [Quomodo ædi- ficata est ista domus? Malleus, & securis, & omne fer- ramentum non sunt audita in domo cum ædificaretur, sed in secreto silentio, nulla interstrepente humani operis inquietudine, Spiritus sanctus qui in principio ferebatur super aquas, in beatam Virginem superue- nit, cuiusque vtero ineffabiliter obumbravit in modum volucris, ovum subiectum desideratissima sessione ca- lefacientis. Qua tamen similitudine, nisi ante nos præ- sumpta fuisset, fortè nostra infirmitas in tanto myste- rio vii non auderet.] Paulò post, de ea ovi exclusi & Christi concepti comparatione, alia addit: & plenè et- iam eandem similitudinem prosequitur l. 7. in Marth. ad cap. 7. tractans illud Lucæ 11. Si perierit ovum, num- quid porriget et scorpionem?

Gregorius Nyssenus l. de vira Moysi, huc accom- modat tabulas posteriores digito Dei scriptas, ad priorum per culpam contractarum restoratione. [Dicere licet (inquit,) infraactam atque immortalem diuinis fabri- catam manibus naturam nostram in principio fuisse, quam lex non scripta sed innata, non exterius acqui- sita, sed impressa exornabat. Naturaliter enim nobis voluntas legis inerat, quæ ad malorum abominatio- nem, & bonorum expeditionem nos institueret. Ve- rum posteaquam peccati sonitum, in auribus nostris suscepimus; (quem quidem sonitum, Scriptura vocem serpentis, hæc verò de tabulis historia, vocem vino cantan- tium nuncupavit;) tunc naturæ integritas in terram decidit, & cõtrita est. Sed rursum verus legislator, cuius figuram Moyses gerebat, ex natura nostra naturæ nostræ tabulas sibi confecit. Nec enim nuptiarum sole- mnitas carnem Dominicam produxit, sed ipse suæ carnis factus lapidea, digito Dei eam inscripsit. Spiritus enim Sanctus superuenit in Virginem, & exelisi eam viris obumbravit. Quo facto rursum natura contracta facta est, illius impressione digiti immortalitatem consecuta: Digtus enim & apud Scripturam Spiritus sanctus ap- pellatur.] Et egregiè hom. 13. in Cant. tractans illud electus ex millibus, cum dixisset (id quod etiam præmi- serat hom. 4.) Christum ob carnem & sanguinem col- larum esse poma, & dictum esse candidum & rubi- cundum, subdit, cauendum tamen esse, ne quia ho- mo est sicut vnus è nobis, censetur procreatus eodem modo. [Nimirum inter omnes hominum myriades, ex quo illi esse ceperunt, & quousque veluti fluendo natura succedentium sibi per partum progreditur, solus hic noua quadam patris specie in hanc vitam ve- nit: cui ad nascendum natura non cooperata est, sed sermuit. Propterea inquit, candidum hunc & rubicu- dum, qui per carnem & sanguinem in hac vita vetu- tus est, solum ex vniuersis hominum myriadibus, de puritate virginea electum esse, cuius conceptio duo- rum à coniunctione profecta non sit, partus minime inquinatus, parturigo doloris expertus cuius thalamus, altissimi potestas quasi quadam habes virginitatem ipsam inumbrans; fax nuptialis, Spiritus sancti splen- dor; cubile, vitiorum expertus conditio; nuptia, puritas incorrupta. Qui ex talibus ortus est, recte appellatur electus ex vniuersis myriadibus, quo quidem signifi- catur, non ex coniugali toro ipsum existere.]

Idem hom. 1. de Christi nativitate, pulcherrimè huc transfert tubum ardentem, nec tamen cinerescentem. [O rem (inquit) admirandam! Virgo mater efficitur, & permanet virgo. Cernis novum naturæ ordinem? In aliis mulieribus quamdiu aliqua est virgo, non est mater.

Cc

mater.

mater. Nam posteaquam est facta mater, virginitatem non habet: hic autem utrumque nomen in idem concurrat. Eadem enim & mater & Virgo est. Nec virginitas partum ademit, nec partus Virginitatem soluit. Decebat enim, ut qui in vitam humanam introibat, ut homines integros incorruptosque servaret, ab incorrupta sibi deseruente integritate initium duceret; nam hominum consuetudo expectem connubij incorruptam appellat. Hoc mihi ante magnus ille Moyses per eam lucem, in qua sibi Deus apparuit, videtur cognovisse, qui cum rubus arderet, nec tamen consumeretur, *Ascendam, inquit, & videbo visionem hanc magnam*, non loci motum, ut arbitror, per ascensum declarans, sed temporis transiitum. Quod enim tunc per flammam & rubum significabatur, progrediente tempore, quod intercedebat, perspicue in mysterio Virginis apertum fuit. Quemadmodum enim illic est rubus, & tangit ignem, & non comburitur; ita hic est Virgo, quæ lucem parit, & non corrumpitur. Quod autem per rubum Virginis corpus, quod Deum suscepit, intelligatur, ne te similitudinis pudeat: Nam omnis caro propter peccati susceptionem, & ob id ipsum tantum quod est caro, peccatum est. Peccatum autem, in Scriptura vocatur spina.]

Rufinus ad tertium Symboli articulum, huc aptat quod apud Ezechielem habetur de porta clausa. [Nota sunt omnibus (inquit,) & in Evangelij decantata de hoc scripta Prophetarum: qui dicunt, quod *Virgo concipiet, & pariet filium*. Sed & partus ipsius mirabilem modum Ezechiel Propheta ante formauerat, Mariam figuratim portam Domini nominans, per quam, scilicet, Dominus ingressus est mundum. Dicit ergo hoc modo: *Porta autem qua respicit ad Orientem, clausa erit, & non aperietur, & nemo transibit per eam quoniam Dominus Deus Israel transibit per eam, & clausa erit*. Quid tam evidens dici de conservatione Virginis potuit. Clausa fuit in ea, virginitatis porta: per ipsam introiit Dominus Deus Israel & per ipsam in hunc mundum de vtero Virginis processit: & in æternum porta Virginis clausa, servata virginitate, permansit. Igitur Spiritus sanctus refertur Dominicæ carnis & templi eius Creator. Idem pulcherrime tradit Rupertus l. 1. in Matth. ad illud *pariet autem filium*. S. Ambrosius serm. 13. accommodat ad hanc rem descensum pluvie in vellus, ut retuli agens de Verbo vestito.

*Ad eandem veritatem, manuductiones Patrum
de rebus naturalibus.*

198. Manuductiones complures eiusdem veritatis, accumulante adducti superius Iudæorum impugnatores. Optima verò est quam suppeditat Leontius Episcopus Arabissii hom. de Lazaro apud Photium Cod. 17. qui argumentum geniti Christi ex Deipara sine corruptione, & absque virili semine, petit ex rerum prima productione. [Vox (inquit) aquas vivificavit, peperit terra, & sine congressu fetu impleta est. Quid dicis o hæretice? Vides pro immiissione feminis, Verbi mandatum factum, & quomodo dubium dicis Virgineæ conceptionis mysterium? Quæ enim iam sine semine non concipiuntur, cum his aliquando concurrat vox vocantis ad generationem; & conceptionis modum præcepti lex imitata est, & una voce omnia incarnata sunt: & qui tunc creaturam carne induit, & semen sine semine omnibus contulit, ille à carnea terra carne indutus, sine semine descendit, maris radicem, quam caro plantavit, falce virgineæ generationis præcidens.]

S. Ambrosius 5. Hexaem. c. 20. profert exemplum vulturum. [Negant enim vultures (ut ille ait) indulgere concubitu, & conjugali quodam usu, nuptialique copulæ forte misceri: atque ita sine vilo masculorum

concupere semine, & sine coniunctione generare natosque ex his in multam ætatem longæ vitæ procedere, ita ut vique ad centum annos vitæ eorum series producat, nec facile eos angustii æni finis excipiat. Quid aiunt, qui solent nostra videre mysteria cum audiunt quod virgo generavit; & impossibile inuptæ, cuius pudorem nulla viri consuetudo temerasset, existimant partum? Impossibile putatur in Dei matre, quod in vulturibus possibile non negatur? Avis sine masculo parit, & nullus refellit: & quia desponsata viro Maria peperit, pudoris eius faciunt quæstionem? Nonne aduertimus, quod Dominus ex ipsa natura plurima exempla ante præmisit, quibus susceptæ incarnationis decorem probaret, & astrueret veritatem? Profecit ex S. Basilio hom. 8. Hexaemeri. In quo tamen sit vera proportio & proportio, conceptus ac partus vulturum, & Deiparæ, accipe ex Pifid in Cosmop.

Quis semine edidit sine vilo vultures,

Ubi femina omnes, masculum nullum genus?

Hi virginem nostram gerentem lampada

Præferunt, quantum alitis natura quit.

Oportuit sed enim istius miraculi

Naturam imagines habere absconditas,

Ut ne novata appareat partu hoc, neque

Arcana profus diregat partus sacri:

Nam virgines intactæ, ut illæ, non manent,

Fetusque maturo metandi tempore

Sua clausula constringit, foreque transilit.

At si parere sic constet istos alites,

Vterumque ferre flamine Eurii perritos:

Cur non magis quæ Virgo partum pepererit,

Faciet fidem nullo edita proles satum

Vitalis aura plena cum esset Spiritu?

Fortè ad vultures, fortè ad æquas Cappadociæ, vento concipientes, ut D. Augustin. scribit 2. 1. Civit. cap. 5. aut Hispaniæ, ut habet Varro 2. de rust. c. 1. & Plin. lib. 8. cap. 4. respexit Lactantius lib. 4. cap. 1. 2. cū dixit. [Quod si animalia quædam vento & aura concipere soleat, omnibus notum est, cur quisquam mirum putet, cum Spiritu Dei, cui facile est quicquid velit, gravatam esse Virginem dicimus. Quod sanè incredibile posset videri, nisi hoc futurum ante multa secula Prophetæ cecinissent. Salomon in Ode vnde vigesima, ita dicit, informatus est vterus Virginis, & accepit fetum, & gravata est, & facta est in multa miseratione Virgo mater.] Hic locus non extat in nuper edito Salomonis Psalterio quod octodecim dantur Odes continet. Inde tamen habetur agnovisse veteres Salomonem scripsisse Psalterium. Alia animalia sine coniunctione concipientia adhibet ad hoc ipsum Eudod. epist. 209. inter Augustinianas.

Rufinus ad 3. symboli articulum, alias ex rebus naturalibus manuductiones non multum abfines, adhibet. [Quid mirum (inquit) videtur si Virgo conceperit, cum Orientis aem quam Phœnicem vocant, in tantum sine coniuge nasci vel renasci constet, ut semper & una sit, & semper sibi ipsa nascendo vel renascendo succedat? Apes certè necesse coniugia, nec fetus nixibus edere, omnibus palam est. Sed & alia nonnulla deprehenduntur, ut huiusmodi forte nascendi. Hoc ergo incredibile videbitur divina virtute ad totius mundi reintegrationem factum, cuius exempla etiam in animalium nativitate cernuntur? Similia S. Gregorius in Psal. 5. Penitentialem ad illud, *scribantur hæc in generatione altera*, Cassianus lib. 7. de incarnatione c. 5. Autor operis de mirabil. Sacre Script. lib. 3. cap. 2.

Pro eadem veritate, rationes congruæ complures.

199. Eiusdem veritatis sex causas ex varijs Patribus adducit Tolet. in c. 1. Lucæ annot. 95. Partim eandem, partim

Et de limo terræ, sed animata, id est de humore carnis Virginæ sua formavit operatione. Et illum quidem abique Patre & matre, istum autem de matre sine Patre. Vtraque formatio mirabilis. Verumtamen contra argumentatores hæreticæ temeritatis dicentes, quomodo de limo terræ primus homo formati potuit? istam quidem mirabilem, sed illam dicere non dubitamus mirabiliorem. Mirabilis quippe est, de terra inanimata hominem fieri, quàm de carne feminæ, licet virginæ, hominem concipi aut nasci. Ergo ista quidem formatio venerabilior, sed illa mirabilior.]

Primæ denique Virginis lapsus, per secundam reparatus eo pacto est. Audi Iustinum cum Tryphone. [Homo natus est de virgine, ut per quam viam fraude serpentis subintravit inobedientia, per eandem sequeretur venia. Cum enim integra Virgo esset qua, conceptio verbo serpentis, inobedientiam mortemque peperit. At Virgo Maria, postquam concepit fidem cum gaudio, afferente sibi Gabriele latum nuncium quod Spiritus Domini ei superueniat & obumbret ipsam virtus altissimi, & ideo quod ex ea nascatur sanctum, esse filium Dei, respondit; *Fiat mihi secundum verbum tuum.* Ex hac natus est hic de quo tot Scripturas loqui docuimus, per quem Deus & serpentem illum, & similes eius Angelos hominēque destruit: penitentibus verò & credentibus in eum, absolutionem à morte concedit.] Audietiam Helychium homil. 1. de Deipara. [Cum enim prima virgo concluderetur molestijs per sententiam condemnatoriam ob transgressionem inflicta, & ab ea gemitus plurimi prodirent; omnisque mulier, illius causa, in dolore esset constituta, & partus omnis propter eam, acerbiter pateretur, secunda virgo ex denominatione etiam Angelica, miserationem omnem feminei sexus repulit, omnemque tristitiam fontem qui inter pariendum adesse solet, obstruxit: & nubem desperationis, qua premuntur mulieres in partu, dissipavit; & lumina lætitiæ apud contribules coruscare fecit.]

Errores in contrarium, adducti & contriti.

202. Adversus hanc Christi generationem ex sola matre, senserunt fatui quidam hæretici apud S. Irenæum lib. 3. cap. 21. Christum de Iosepho generatum affirmantes: qui cum Christum censerent purum hominem, confutati sunt reiecto superius eorum parente Hebione, & latè à S. Irenæo exploduntur lib. citato tanquam mysterii incarnationis hostes, & evacuatores salutis humanæ, & fructuum omnium adventus Christi. Ipsi Ethnici ut est apud Origenem lib. 1. contra Celsum *sub medium*, confessi sunt Christum non fuisse filium Iosephi, sed solius hominis matris: ut tamen conuellerent miraculosum conceptum de Spiritu sancto, ait Origenes, sinxerunt Virginem deprehensam fuisse cum panthera in adulterio, & inde natum Iesum, eoque nomine Mariam à Iosepho fuisse demissam. Refellit hoc fabulæ portentum Origenes diligenter, sed reuera superuacue; cum tam monstrosa mendacitas, detestanda potius fuerit quàm refellenda. Nunc illud dumtaxat accipimus, ne Ethnici quidem visum esse, Christum ex Iosepho verè patre fuisse progenitum, contra quam affirmant fatuè illi hæretici quos refellimus. Nec fauet eis Euangelium, cum aliquoties vocat Christum *Filium Ioseph*, & hunc appellat *Patrem Christi*; Aliquando enim se satis explicat scriptor sacer, addens, *ut putabatur*. Videbis D. Augustinum lib. 2. de consensu Euang. cap. 1. scitè verò Iustinus quæst. 66. de orthod. obseruat Christi veram ex æterno patre, & hanc ex Iosepho, tantum titulotenus generationem, adumbratam in ipso Iosepho; qui secundum generationem ex vno patre; se-

cundum fictionem verò veris, ex alio natus est. Ita enim Christum, Deo sic providente, contingit, ut Iustinus expendit.

Alii quidam deliri Hæretici apud S. Irenæum lib. 1. cap. 7. Christo alium patrem tribuerunt. Sic enim scribit ibi Irenæus. [Alii autem sunt qui ipsum proptorem omnium & proarchen & proanenoeton *Anthropen* dicunt vocari; & hoc esse magnum & absconditum mysterium: quoniam quæ est super omnia virtus & continet omnia, *Anthropos* vocatur; & ideo hoc filium hominis (sc. dicere Salvatorem.) Hi quamquam planè insaniebant circa causam nominis quod Christus sibi sæpè tribuit, vocans se *filium hominis*; tamen quia illum quem nominatenus, vocabant voce Græca hominem, censebant esse primam mentem, & summam ac supremam virtutem omnia continentem, quæ alia non est quàm diuina. Laborarunt erroribus non spectantibus ad hunc locum, in quo dumtaxat astroimus Christi generationem temporariam abique patre creato, non exclusâ diuinâ vi, efficientiam patris creati supplere.]

203. Cæterum quod Iudæi quidam, & Ethnici apud Iustinum, generationem Christi ex homine patre, probare conati sunt ex illis ipsis Christi proximè adductis vocibus, quibus se toties Christus ipse filium hominis est professus; refellit id ipse Iustinus quæst. 66. ad orthod. idemque in dialog. cum Tryphone Iudæo hanc prodit causam, cur se Christus filium hominis denominaret etiam si humano patre careret. [Filium hominis seipsum dicebat, vel quia natus de Virgine oriunda (ut dixi) à Davide, Iacobo, Isaac, Abrahamoque: vel qui ipse Abraham, etiam teligorum deinceps pater est ex quibus Mariæ stirps deducitur. Scimus enim patres filiarum, etiam liberorum patres esse, quos illæ pariunt.] Itaque quod Christus se filium hominis dixerit, non probat eum de patre genitum. Imò verò Nazianzenus orat. 4. de Theol. num. 9. 2. varia Christi nomina expendens, hanc filij hominis appellationem eò pertinere censet, quod Christus ex sola Virgine abique patre homine sit natus, ortum mediâtè habens ex Adamo: quod approbat Euthym. Matth. 8. ad illud *filius autem hominis, non habet ubi caput reclinet*. Hæc tamen repudiant Catharini in esp. 1. Genesis ad illud *faciamus hominem*. Iansenius cap. 17. concord. & latè Ribera Ioan. 1. in fine: qui notant Hebræum esse, & verba quæ Latine veritatem *filium hominis*, idem planè sonare quod hominem, & quidem virum, non feminam; ac proinde tantum abest ut Euthymij expositio subsistat, ut potius planè concidat. Ex eo autem quod in nouo testamento quoties Christus se filium hominis vocat, Græcus contextus geminum articulum ferè semper adhibeat: (Imò ne semel quidem aliter vquam haberi in Euangelij affirmat Ribera Apocal. 1. num. 82.) manducimur ad intelligendum, certum illum filium certi hominis dictum, esse Christum: quia est ille filius iam olim Adæ prædictus, qui idcirco factus est Adami terreni filius, & tantoperè deiici sustinuit, ut nos faceret Dei Filios. Ea enim tam crebra huius denominationis usurpatione, voluisse Christum commendare quid dignatus sit esse pro nobis, egregie dixit S. Augustinus lib. 2. de consensu Euangel. cap. 1. mihi quæ ea causa usurpatæ adeò frequenter illius appellationis, maximè probatur cum Maldonato Matth. 8. numer. 20. quamvis non ignorem alias præterea complures proferri à Toletio in cap. 3. Ioan. annot. 19. & alias insuper cumulare Scheuchauium lib. 4. de Trinit. cap. 26.

Collarium 1. Summus amor Christi in matrem.

104. Hinc verò obiter colligendum est, quantus fuerit Christi amor in matrem. In quam rem, semota omni comparatione, transferam cum reuerentia quod alia occasione dixit Synesius epistola 3. in fine, agens de prole spuria & incerto patre nata, quæ quia certo patre destituta est, debet matri amorem quem ex patre deberet patri si de eo constaret. Cum ergo Christus certo sciret se ex sola matre natum esse, debebat ei amorem quem verique parenti debuisset si patre creato & matre editus fuisset, ut ceteri. Et vicissim summus Deiparæ amor in filium, expendi potest ex modo quo eum procreavit. In quam rem S. Anselmus de excel. Virginis cap. 4. insigniter planè philosophatur, & quoad matris in filium, & quoad Filij amorem in matrem. [Pendant inquit] aliqua bona mater, quo affectu reueatur circa unicum & bonum filium suum, & bonus Filius simili modo pendat, qua pietate mouetur erga bonam & dilectissimam ac dulcissimam matrem; & aliquatenus tenet, si quo modo in se coniuncte valeant amorem huius bonæ matris erga verè bonam & dulcissimam matrem suam. Equidem omnes homines, ex coniunctione duarum personarum, hoc est, matris & femine procreantur, & amorem suum verique personæ, idest, patri & matri naturaliter debent, qui sic generantur, ipsique in filio hominis amorem suum parentes ambo qui eos genuerunt. Cum autem amorem, quem pater & mater singuli debent filio suo, debet hæc felicissima mater sola filio suo: amorem etiam quem debet quilibet Filius simul suo patri & matri, ille Filius veræ Virginis, sive debet soli matri. Nam sicut alij filij nascuntur ex patre & matre, ita Filius eius natus est ex ea sola matre. Excedit itaque omnes amores parentum in Filios, aut filiorum in parentes, amor istius matris in filium suum, & istius filij in matrem suam. Et hæc ita se habent iuxta rationem filiationis, quæ facta probatur extra legem humane procreationis.

Secundum de proposito capite amoris Deiparæ in filium, præclare differit Amed. Lanfan. hom. 6. de Dep. verbis illis. [Quæ mater dilexit filium suum, ut illa? Non enim fortuito concepit, ut ceteræ mulieres; sed vnicus Patris pia electione, & gratuita bonitate, matris visceribus influxit: hoc est vnde magis diligebat.] Et mox: [Eundem quoque habuit Deum, quem & filium, quia homo natus est in ea, & esse fundavit eam altissimus]. Et hoc est, vnde magis incomparabiliter diligebat. Sola enim à sæculo meruit habere eundem, filiumque & Deum. Ergo abyssus abyssum inuocante, duæ dilectiones in vnâ conuenerunt, & ex duobus amoribus factus est amor vnus, cum Virgo mater, filio diuinitatis amorem impenderet, & in Deo amorem nato exhiberet.] Implem tunc fuisse quod de se sponsa dixit, *Dum ego Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suauitatis*, Christo inquam intra matris viscera recubante rardi maternæ fragrantiam in eum emicuisse, piè omnino ac benè commentatur Philippus Abbas lib. 2. in Cant. cap. 9. Habet omnino hic locum insignis tropicatio D. Chrysostomi homil. 2. de fide Annæ, cum agit de ardentissimo per eam Samuelis amore, ex coniuncta duplici flamma, naturæ nimirum & gratiæ quod in eum & in filium, & in rem sacram à Deo datam inardesceret.

Collarium 2. Summa Deiparæ de hoc mysterio peritia.

105. Rectè quoque hinc colligit S. Bernardus, Dei Patrem de mysterio Incarnationis, cuius ipsa officina Theoph. Rayn. Christum.

fuit Christum concipiendo, perspexisse multo plura quàm vllum alium infra Deum. Sic enim scribit hom. 4. super missus est. [Quid est, & virtus altissimi obumbrabit tibi? Qui potest capere, capiat. Quis enim (excepta fortassis illa quæ hoc sola in se felicissimè meruit experiri.) intellectu capere, ratione discernere possit, qualiter splendor inaccessibilis, virginis sese visceribus infuderit; & ut illa inaccessibilem accedere ad se ferre posset de portuicula eiusdem corporis cui se animata contemperavit, reliquæ massæ vmbra culum fecerit? Et fortasse propter hoc maxime dictum est, *Obumbrabit tibi*, quia res nimirum in Sacramento erat, & quod sola per se Trinitas, in sola & cum sola virgine voluit operari, soli datum est nosse, cui soli datum est experiri. Dicatur ergo, *Spiritus sanctus superuenit in te*, qui utique sua potentia fecundabit te. Et *virtus altissimi obumbrabit tibi*. Hoc est, illum modum quo de Spiritu sancto concipies, Dei virtus & Dei sapientia Christus, sic in suo secretissimo consilio obumbrando conteget & occultabit, quatenus sibi tantum notus habeatur & tibi.]

Defectum Patris creati circa Christum, suppleuit Spiritus sanctus, dictus idcirco Virgini obumbrasse.

Sic exclusa patris humani opera à Christi generatione & quod Daniel prænnunciat, lapidis de monte sine manibus abscessionem, hoc est [Virginis vtero non aduentio sed indigena puerperio fecundato] ut scitè dixit D. Augustinus epistola 3. addendum est, Spiritum sanctum virilem efficientiam per seipsum suppluisse: ideoque Christum de Spiritu sancto conceptum dici. Nam præpositio illa de supplementum illud operæ paternæ designat sicut particula ex maternam subministrationem materiæ ut Tertull. potenter differit aduersus priscos hæreticos qui illud ex expunxerant & in per commutabant l. de carne Christi c. 20. Quamquam S. Ambrosius lib. 2. de Spiritu sancto c. 5. vbi Marth. 1. legimus. *Quod enim in ea natum est de Spiritu sancto est*, legit ex Spiritu sancto est, quam lectionem contendit esse germanam. [Nam licet inquit plerique habeant de Spiritu, Græcus tamen vnde translulerunt Latini *ἐκ τῆς πατρὸς* & *ἐκ τοῦ* dixit, hoc est, ex Spiritu sancto. Quod ergo ex aliquo est, aut ex substantia est, aut potestate eius. Ex substantia, sicut filius, qui ait: *Ex ore Altissimi prodii*, sicut Spiritus qui à Patre procedit. De quo dicit Filius: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet*. Ex potestate autem, sicut illud est: *Vnus Deus pater, ex quo omnia*. Quomodo ergo in vtero habuit Maria ex Spiritu sancto? Si quasi ex substantia; Ergo Spiritus in carnem & ossa conuersus est? Non utique. Si quasi ex operatione & potestate eius Virgo concepit, quis negat Spiritum creatorem?]

206. Eandem Spiritus sancti efficientiam in Christi conceptione, expressit Gabriel Lucæ 1. Verbis illis ad Virginem *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*. Virtus enim illa altissimi, tamen eam Maximinus Arrianus apud S. Augustinum lib. 3. contra eum cap. 17. interpretabatur filium, suffragante Rufino ad 3. Symboli articulum, Andrea Hierosolimitano orat, de annunciat. *sub finem*, Paulino Aquilegeni in sacro Syllabo columna 3. & autore quæstionum noni testamenti in 51. Reuera tamen est Spiritus ipse sanctus; ita ut hoc quod de altissimi virtute dicitur, sit repetitio eius quod præmissum fuerat de superuentu Spiritus sancti in Deiparam, ad obumbrandum illi. Quo verbo iuxta aliquos ut Eusebium 10. demonstr. cap. ultimo significatur abscondio conceptus virginis ut lateret Dæmones. Iuxta alios, significatur protectio ab æstu libidinis inter concipiendum, iuxta illud, *scapulis suis obumbrabit*

ibid est, *proteget te*, quæ est Bedæ interpretatio Lucæ 1. nec non auctor libri de oper. Christi Cardin. ferm. de nativitate Christi, cum ait, Spiritu sancto obumbrante incendium originale in Virginis conceptu activo extinctum esse. Perpulchrè idem tradit Ambrosius I. de ijs qui mysterijs initiantur cap. 3. *sub medianm.*

At iuxta alios, ea voce significatur robotatio Virginis, ut ferre posset æterni Solis fulgorem præsentem, prout exponit Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 9. & elegantissimè his verbis Cassianus. lib. 2. de incarnatione cap. 2. [Pulcherrimè loquens Angelus, diuinitate verborum, maiestatem diuini operis explicuit. Spiritus enim Sanctus, virginis interiora sanctificans, & in his potentia diuinitatis suæ spirans, humanæ se inseruit miscuitque naturæ: atque id quod alienum à se fuerat, suum fecit, virtute id sua scilicet, ac maiestate præsumens. Ac ne ad introitum diuinitatis, humana fortasse infirmitas non subsisteret, venerandam omnibus virginem, virtus Altissimi roborauit, ut corpoream imbecillitatem circumfusa vmbre suæ protectione firmaret, & ad consummandum conceptus sacri inenarrabile Sacramentum, humana infirmitas non deficeret, quam diuina obumbratio sustineret.] Non dissimiliter Amed. Laufer. hom. 3. de Deip. *sub finem.* [Obumbrabit tibi Christus Dei virtus & sapientia. Ille humanam ex te naturam suscipiet, & plenitudinem diuinitatis, quam ferre non posses, habebit in carnis susceptione. Obumbrabit ergo tibi, quia se inaccessiblei, assumpta à Verbo humanitas obijciat, cuius obiectu lux illa temperata, castissima viscera tua perfunderet.] Nec multum ab ea expositione abest Damasc. 3. fid. cap. 2. potestque familiari exemplo declarari. Sic enim sole flagrantem vmbra petreæ prominentis est opportunissima ne quis Sole contactus planè dfluat, itane Virgo ad Dei præsentiam (veri Sanæ solis iustitiæ) colliquesceret, fuit ei obumbrandum per Spiritum sanctum.

207. Alij malunt hoc loco idem esse *obumbrare*, quod *ruditer delineare*, Audi Athanasium orat. de Deip. [Obumbravit virtus altissimi, corroborans eam, & diuinæ vmbre imaginem induxit, ut inde lineamentis collectis, videre posset, quatenus possibile est, Deum formæ expertem in se concipi. Non enim suspicandum est, quod secundum simplicem suæ naturæ proprietatem, virgo in se habitantem Deum videre poruerit, aut quod ipsa anima rationalis & intellectualis incarnationem conspiceret valuerit, sed quatenus possibile fuit, ut potè obumbrante illam virtute Altissimi, & vmbas lineamenta quæ quasi faciente, ut videret, quatenus fieri poterat, Deum in se habitantem. Et ut nos ipsi animam inhabitantem in carne nostra possidemus, nec tamen quomodo qualisve ea sit, conspiceri possumus, sed quasi vmbam eius, & lineamenta ex virtutibus eius & internis efficacibus colligimus: Tale quiddam, tum virgo, tum ipsa rationalis & intelligens anima contueri poterat, atque etiam nunc potest, ex potentij operationibusque inde procedentibus.]

Admodum probabile est quod alij statuunt, idem hic esse *obumbrare* quod *contingere*: ita ut significetur, pro viri virtute & complexu, affuturum Dei complexum atque virtutem. Et ita hæc verba exposuerunt Sa ibi, atque Toletus annot. 100. Vel denique eodem sensu sed diuersimodè aptato, *obumbrare* idem est quod *obnubere*: quod est verbum maritale, ductum à veteri consuetudine, qua sponsus sponfam obtegebat, atque obnubebat: ita ut sensus sit, Spiritum sanctum fore Deiparæ loco mariti, Christumque ex ea non viri interuentu, sed purissima & incoquinata Spiritus sancti operatione concipiendum esse, prout hunc locum interpretatus est Salaz. in cap. 8. Prouerb. n. 119.

Postremo is quem allegabam Auctor qq. noui Testamenti, aliter nec inconcinne sumpsit eam obumbrationem, sic scribens q. 51. [Ambigenti Mariæ de conceptu, possibilitatem Angelus prædicat, dicens: Spiritus sanctus superueniet in te: Hoc est, ne dubites, quia virum nescis: quod enim dixi, quia concipies, Spiritus sanctus superueniens in te, operabitur ut concipias sine viro: & virtus Altissimi, inquit, obumbrabit tibi. Altissimi virtus, sine dubio Christus est: hoc enim ad ipsius personam pertinet. Superueniens ergo Spiritus sanctus in Virginem, sanctificauit eam, opere suo efficiens corpus sanctum ex ea, in quo virtus, quæ dicitur Dei Filius, nasceretur; cuius obumbratio in Virginem, (hoc est ut de immensitate diuinitatis aliquid esset in vtero Virginis, quantum posset capere natura humana, quod quasi ex splendore obumbratio diceretur, virtus Dei esset, qui Dei virtus, nec nō & Deus.)

Quamuis hæc obumbrationis interpretatio, minus propria videatur quam reliquæ, tamen æquè ad rem præsentem facit, & æquè ostendit deuisse Deiparæ in Christo concipiendi officium coniugis, sed Angelum maritum fuisse, uxorem auriculam, in hac conceptione, ut dixit S. Eleuch. Tornac. ferm. de Annunciat. Spiritum videlicet sanctum, nunciantem Angelo, in Virginis nitentissimis viscetibus Christum efformasse.

Quamuis non idcirco sit pater Christi, plusquam Pater aut verbum.

208. Non tamen propterea inferendum inde est, Spiritum sanctum esse Christi patrem, solumque Spiritus sancti personam aliquid circa Christi formationem præstitisse, quod æquè aliæ duæ personæ nō præstiterint. Spiritus enim sanctus non potest dici pater Christi, quia ut rectè philosophatur S. Augustinus c. 38. & 39. Enchir. non contulit aliquid de sua substantia per quod fetus constitueretur, ut confert is qui in humanis pater dicitur. Idem enim fecisse Spiritum sanctum ne sustinere quidem valeant aures Catholicae, ait D. August. c. illo 38. Itaque Spiritus sanctus non fuit semen Christi, quod voluisse Irenæum (alium profecto à Lugdunensi, & delirum alique, non sanctum,) testatur S. Idelphonus, initio sermonis de parturitione & purificatione B. Mariæ: sed merè actiue concurrat, quod non sufficit, ut quis pater dicatur. Sicut ex Sole liquet, quem nemo dixerit patrem hominis, quamuis Sol & homo generent hominem. Fusè id persequitur Aluicinus lib. 3. de Trinit. cap. 3. Marini porro Victorinus lib. 1. contra Arium *sub finem*, Spiritum sanctum vocat *matrem Iesu*. Sed ita se exponit homo ceteroquin tenebricosissimus, ut nihil officiat ijs quæ diximus.

Nihil verò præstitisse Spiritum sanctum circa Christi formationem quod non æquè præstiterint aliæ personæ Augustissimæ Trinitatis, inde certissimum efficitur, quod opera Trinitatis ad extra, sunt indiuisibilia. Cum enim ratio agendi non sit personalitas, quæ merè terminat, sed natura; hæc autem sit omnibus personis æquè communis, meritò agnoscimus omnes æquè personas ad Christi formationem efficiendam interuenisse. Et ita tradit Conc. Lateran. sub Innoc. III. in confessione fidei, ac pulchrè Hugo Victorinus l. 2. de Sacramentis parte 1. cap. 3. & Cassianus l. 7. de incarnatione cap. 17. cuius argumentatio, est in hanc rem luculenta. [Quod ais, (inquit Nestorium coapellans,) quia humanitatem eius Spiritus sanctus creauit, possemus id nos simpliciter intelligere, si agnosceremus tē id non infideliter protulisse. Neque enim nos conceptam ex Spiritu sancto Domini carnem negamus: sed ita tamen conceptam corpus cooperante Spiritu dicimus, ut creatum tamen sibi à filio Dei, hominem suum esse dicamus, dicente ipso in Scripturis factis Spiritu sancto, atque testante; *Sapientia edificauit sibi domum*. Vides ergo quod id quod conceptum est à Spiritu sancto, & edificatum à filio Dei atque perfectum est; Non quia

quia aliud opus Filij Dei, aliud Spiritus sancti: sed quia per unitatem diuinitatis ac maiestatis, & operatio Spiritus, & edificatio Filij Dei sit, & edificatio Filij Dei, cooperatio Spiritus sancti. Et ideo non solum Spiritus sanctus in Virgine superuenisse, sed etiam virtus altissimi obumbrasse Virginem legitur: vt quia Sapientia ipsa plenitudo diuinitatis est, sapientia sibi domum edificanti, omnem diuinitatis plenitudinem nemo ambigeret affuisse.]

209. Filium ipsum, de quo magis ambigi poterat, conceptioni huic cooperatum esse, discretè agnoscit Damasc. orat. 1. de natuit. Deip. & Gregentius in disputatione secunda diei cum Hertano Iudæo, vocantes verbum, *semen patris* in hac generatione. Quod videtur simpliciter ex Iustino in expositione fidei de Trinitate sic loquente. [Verbum de celo ad nos descendit, non corporali descensu, sed diuina voluntatis effusione, ad eam dispensationem, vltim est sequestra Virgine stirpis Davidicæ, sicut illi regi promissum fuerat: de ingressum in eius uterum, quasi semen quoddam humanum, sicut sibi templum perfectum hominem, propria parte quadam illius naturæ, quæ fieret formans eius templi essentia; hoc indutus & huic vnitus, Filius Dei, prodijt naturæ geminæ.] Citatur hic locus a Leonio Byzantino l. 1. contra Nestorium & Eutychem, sicut tamquam de promissu ex l. 3. Iustini de Trinitate, cap. 3. At Tertullianus loco superius prolato ex l. de carne Christi cap. 18. semen Dei patris quod hic inueniunt, ait fuisse Spiritum sanctum, quod splendet expressit S. Hilarius lib. 2. de Trinit. cum exponens Christi conceptionem, & Gabrielis colloquium cum Virgine, ait. [Mariam Angelus benedixit, materem Filij Dei Virginem pollicetur. Illa virginittatis suæ constata, difficultate facti commouetur. Angelus ei diuinae operationis efficientiam exponit; ait enim: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit te. Spiritus sanctus desuper veniens, virginis interiora sanctificauit, & in his spirans (quia ubi uale Spiritus) naturæ se humanæ carnis immiscuit, & id quod alienum à te erat, vi sua ac potestate præsumpsit: utque vt ne quid per imbecillitatem humani corporis diffunderetur, virtus altissimi virginem obumbrat, infirmitatem eius veluti per vmbram circumfusam confirmans, vt ad seminationem inuentis Spiritus efficaciam, substantiam corporalem diuinæ virtutis inumbratio temperaret.] Non fuisse reuera Spiritum sanctum semen producendo Christo Virgini inditum nisi analogum, quatenus scilicet id ipsum præstitit quod in alijs generationibus præstat semen paternum, notius est quam vt moneri debeat, & ab Hugone Victorino l. de preper. Virginis. B. Mariæ cap. 1. scitè traditur.

Tertullianus tamen S. Augustinus, perditos quosdam adeo peruersè accepisse quod fortasse ex his Patribus audierant; Spiritum scilicet sanctum Christo fuisse pro semine, vt inde nefandissimam hæresim fabricarent, quæ cum Sancti Spiritus summa puritate & immutabilitate consistere nequeat. Sic enim scribit serm. 191. de temp. [Ipsum Dei Filium, qui absque initio cum Patre & Spiritu sancto est, dicimus in fine seculorum, perfectum naturæ nostræ hominem suscepisse ex Maria semper Virgine, & Verbum carnem esse factum, sed assumendo hominem, non permutando Deitatem. Nec vt quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine fuisse, sed potentia & sermone creatoris operatum.] Ea ipsa verba habentur in sensu accipio, quod inter errores Messalianorum numerat Nicetas 4. Thesao. c. 33. hunc apponens articulum eorum 13. [Quod Maria semen & Verbum conceperit.]

In pari diuinarum quarumvis personarum interuentu, cur Christi conceptio tribuatur Spiritui sancto.

210. Non plus igitur Spiritus sanctus ad Christi formationem contulit, quam Personæ reliquæ diuinæ, ad quarum omnium ad hoc opus concursus, est locus pulcherrimus apud Gostidum Vindoc. serm. 8. [Ad hanc (inquit) Beatissimam Virginem, Deus pater ex se genitum Filium misit, vt ipse Dei Filius, Virginis etiam Filius fieret & spoliis. Hoc Pater disposuit caritate, Filius voluntate compleuit, Spiritus sanctus parauit thalamum & ornauit; id est ab omni corruptione peccati mundauit Virginis uterum, & multiplici sanctitate repleuit. Ibi tamquam in aula regia, Deus qui ante omnia creauerat, seipsum creauit in utero Mariæ. Neque mireretur quod sponsum Mariæ, eius filium diximus. Nam pater & sponsus huius Virginis, est Filius eius; Pater planè quia ab ipso creata est; Filius quia natus est ex ea: sponsus quia ei caritate coniuncta. Mirum coniugium, sed fide & pietate mirandum; Vbi Virgo, mater exitit, virginittas vxor, maritus Spiritus sanctus, per autem conceptio, conceptionis interpretis Angelus, semen Christus, proles Virginis, Filius Dei.] Similiter locutum S. Eleutherius Tornacensem, supra iam retuli.

Sed cum illam creaturam, ait D. August. cap. 38. Enchir. [Quam Virgo concepit & peperit, quamuis ad solam personam Filij pertinentem, tota Trinitas fecerit, (neque enim separabilia sunt opera Trinitatis) cur in ea facienda solus Spiritus sanctus nominatus est.] Cur inquam peculiariter hæc conceptio Spiritui sancto tribuitur, non item Patri & Filio? Nam quod illud sibi respondit D. August. non excludi reliquas personas, etiam si non exprimantur, est quidem verissimum, & exemplis doceri potest, vt D. Augustinus rectè tradit: cuius ibi paritatem in hoc edisserendo & his exemplis proferendis, compensauit in purgatione Valeriani cap. 6. & bene idem habet Paschal. lib. 2. de Spiritu sancto cap. 4. Ea inquam D. Augustini prima responsio non tollit difficultatem. Id ipsum enim est quod interrogatur, cur exprimitur solus Spiritus sanctus, cum æquæ aliæ duæ personæ, Christo formando sine cooperata. Dici itaque potest, conceptionem Christi appropriari Spiritui sancto, vel ad significandam summam vnde cumque munditiam ac sanctitatem huius generationis; vel ad denotandum formationem Christi, & hoc quod erat humanitatem sic formatam in Deiparæ utero Deo coniungi, esse meram opus gratiæ, quæ Spiritui sancto appropriatur. Ita habet S. Augustinus c. 40. Enchir. Idemque insinuat Fulgentius lib. 2. ad Monim. c. 10. & discretè Aleuinus 3. Trinit. c. 1. & 3.

Homo Deus, potuisset de creato Patre concipi.

211. Quare statuamus vt ex fide certum, quod natum est ex Virgine sanctum, non de patre vilo carnalis, sed de Spiritu sancto, ad modum propositum fuisse conceptum. Tamen agendo de potentia absoluta, non videatur dubitandum, quin humanitas Christi Verbo Dei vnita in posteriori naturæ, potuisset concipi opera viri. Neque enim vel vmbræ contraditionis ea in re potest occurrere; vt mirum sit Bartholomæum Medinam 3. p. q. 1. art. 4. id primò in dubium vocasse, moxque etiam aperte negasse, eo argumento nixum, quod nulla creatura possit efficere vnionem hypostaticam, quam tamen putat oportere effici ab eo, qui dicendus sit pater Christi, eo quod generatio per se non terminetur ad humanitatem, sed ad personam subsistentem in natura humana. Quod eodem argumento idem Medina q. 2. art. 4. in fine, videtur adactus fatens, nutritionem in Christo non fuisse actum vitalem;

ne partialis productio vnionis hypostaticæ, tribueretur virtuti Christi nutritiua, quam æquè necesse est aggerando terminari ad personam partialem, ac vis generatiua terminatur ad personam totalem. Hoc tamen argumentum est, valde infirmum. Neque enim generatio dicitur terminari ad personam, quasi subsistentia totalis quæ personam formaliter constituit, adueniat totali naturæ quam terminat vi generantis: aut subsistentia partialis, adueniat parti substantiæ vi agentis aggerantis, & eam partem vnientis reliquæ substantiæ. Id enim aperte falsum est in nobis, qui cum duplici partiali subsistentia potiamur, neutram à generante vel nutriente habemus. Nam subsistentia animæ, cum sit spiritalis, sit à Deo solo. Subsistentia verò materiæ, præexistebat ante hanc generationem: & à Deo primum materiæ indita in prima creatione, perstitit exinde semper in materiæ. Ratio igitur cor hominis generatio dicatur ad subsistentiam terminari, ex eo petenda est, quod eo ipso quod generans effectiue attingit vnionem partium humanitatis inter ipsa, resultat persona in natura integra subsistens, si res fiat iuxta consuetum naturæ ordinem, & secludatur extraordinarium miraculum quo Deus veller modos parciales subsistentiæ subtrahere à materiæ corporis, cum primum animatur, & ab anima quam infundit. Tunc enim etiam si impediretur resultatio personæ, tamen vera generatio fieret, & tota parentum efficientia suum locum haberet, sed tantum procrearetur humanitas. Eo itaque excluso miraculo, quia cum generans efficit vnionem partium physicarum essentialium exurgit persona, merito dicitur generationem terminari ad personam. Hoc tamen nullam infert generantis efficientiam in personam, vel vnionem hypostaticam humanitatis sic productæ: sed eo ipso quod Deus humanitati sic productæ diuinam suam subsistentiam in eodem momento apponeret, homo qui prædictam efficientiam ei humanitati contulisset, etiam si nihil in vnionem hypostaticam influxisset, esset verè Christi pater. Sed hæc, vt dixi, spectant ad illud quod de potentia absoluta posset contingere.

Christum de factò, absque Patre creato conceptum, concluditur.

212. Attendendo autem ad illud quod re ipsa factum est, planè ex fide constat, omnem viri efficientiam procul exulasse ab hoc negotio, vt satis hæcenus demonstratum est. Qui in huius veritatis confirmationem plura desiderat, adeat DD. pro B. Mariæ Virginitate disputantes. Astipulantur enim huic veritati, eo ipso quod probant, eam de Spiritu sancto concepisse, ideoque Virginem fuisse concipiendo. Hoc passim sacri DD. confirmant, siue contra Iudæos, siue contra Ethnicos, siue contra vtrorumque symmistas, quosdam hæreticos. Splendidissimè id contra Iudæos agitarunt S. Hieronymus in opere de perpetua B. Mariæ Virginitate, Abulensis opusculum in illud Isaia, *Eccæ virgo concipiet*. Finis toto lib. 2. Flagellii, Galatinus lib. 7. de Arcanis à cap. 14. & luculenter de more Canisius lib. 2. de B. Maria cap. 6. Contra Ethnicos verò idem versant, Lactantius 4. instir. cap. 6. & 18. Eusebius lib. 7. de demonstr. cap. 1. (quamquam æquè in Iudæos disserit.) Rufinus ad certum symboli articulum, & laudatus proximè. Canisius ibidem cap. 7. aduersus quos satis superque esse potest exemplum Buddæ ex Virginis latere geniti, & Platonis à Virginis partu editi vt ferebant fabulæ ab Ethnicis admittæ, quas memorat S. Hieronymus lib. 1. in Iovinianum. Ethnici tamen in hoc puncto annumerandi non sunt Mahumetani, quos hac in parte rectè sentire refert Cantacuz. Apolog. 1. Denique contra hæreticos, propositum fidei veritatem confirmat Canisius ibidem cap. 8. & 17. præuocatque con-

tra Heluidium S. Hieronymus. Nam quamvis hic nebulo, in solam S. Mariæ virginicatem post partum foret, tamen S. Hieronymus vniersè monstrat. Deiparam semper Virginem, & viro inaccessam fuisse. Nec iuuat hæreticos, locus quem ex Apostolo obtinent, vbi asserit Christum factum ex muliere. Vox namque mulieris, sexum notat, non corruptionem, vt latè tractat Tertull. 1. de valend. Virg. cap. 4. 5. & 6. & insigniter planè Orig. hom. 8. in Leuit. initio. Contra omnes verò prædictas impietatis ac nequitie turmas, pugnant Toletus in cap. 1. Lucæ annot. 1 x l. Suarez t. 1. 3. p. d. 3. Vaquez 3. p. d. 121. Coccius t. 1. lib. 3. art. 2.

Christi igitur generatio sic fuit, quam non diffiteor fuisse & nouam & planè mirabilem sed vt ait S. Maximus hom. 1. de natali Domini. [Si in sanctis suis mirabilis Deus, quomodo non in se ipse mirabilis? Si mirabilis in Ioanne quem nasci de patre sensissimè, & sterili de matre præcepit, quanto magis in se est mirabilis, qui vt nostræ conditionem carnis indueret, nouum Virgini & conceptum dedit & parum? Ait sanctus Abacuc propheta: *Domine audiui auditionem tuam, & timui, considerauit opera tua & expaui*. Quis nõ expauescat, & metuat tanti profunditatem mysterii, quandoquidem vnus idemque, sine conceptione natus est Deus, & sine creatore factus est homo.]

B. Virginis concursus in Christi conceptionem, perfectè maternus ac primum passiuus, per materiæ suppeditionem.

213. Procul amandato à Christi conceptione concursu quocumque patris creati, excutiendus est maternus. De quo illud generatim præmittendum est, B. Virginem fuisse verè matrem hominis illius, qui Christus dictus est; nec paruum fortuito peperisse, vt fabulabantur Sabelliani apud S. Augustinum serm. 18. de ss. sed verè eum concepisse & peperisse, vt aperte fert vox matris, qua in Scripturis & traditione donatur, & quod in regula fidei conceptus ex Virgine dicitur. Vnde etiam habetur, B. Mariam omni eo modo ad filij conceptionem concurrisse, quo alia quæ verè matres sunt, concurrere solent: Ita vt cum certum sit, matres eò dici matres, quod saltem ad foetus efformationem suppedirent sanguinem; id saltem præstiterit Deipara. Neque id diffiteri veluit Anast. Synai. cap. 13. id est, cum ait Christum in Deiparâ viro absque materiâ fuisse formatum. Id enim intelligit, de materiâ extrinsecus subministrata, seu de semine virili, quod hinc prius exulauit.

Difficilius visus est loqui S. Hilarius lib. 10. de Trinit. non multum ab initio, vbi negat, B. Virginem dedisse initium corpori Christi. Deo quo loco, digladiatus est cum Philippo Abbate, quidam Ioannes Præpositus, qui rectè monuit (id quod etiam à Gilberto Portetano se didicisse ait Philippus epistola 5. in fine) librum quo ea propositio continetur, non esse S. Anastasij, vt ferebat titulus Codicis, sed verè esse S. Hilarij. Eum verò in illa propositione lapsum esse, citra ambages pronunciat Ioannes ille tertia ad Philippum epistola, nec admittit responsum Philippi; quod scilicet sensus S. Hilarij tantum fuerit, Christum non accepisse à B. Virgine vitium originis nostræ, nec esse procreatam cum actu libidinis, & concupiscentiæ flamma. Id enim procul abesse à S. Hilarij verborum sensu, affirmat Ioannes; nec immerito, vt rectè etiam notauit Hunaldus epistola ad eundem Ioannem, qui propius quam Philippus aut Ioannes attingit verum S. Hilarij sensum, qui fuit, B. quidem Virginem suppeditasse Christo, quidquid alia matres liberis suis suppedicant; atque adeò saltem materiale corporis Christi principium: Christum tamen non habuisse ab ea sui initium, quatenus alia causa efformandæ tam subito humanitati, & Verbo

Verbo vniuersa, necessaria fuit; nimirum Spiritus sanctus Verba S. Hilarij, seipia explicat, nisi attentè legantur, & eius stylus paulo fortior & durior habeatur per spectus. Virgo (inquit) non nisi ex Spiritu sancto, genuit quod genuit: Et quamvis tantum ad natiuitatem carnis ex se daret, quantum ex se feminæ edendorum corporum susceptus originibus impenderent: non tamen Iesus Christus per humanæ conceptionis coaluit naturam. Sed omnis causa nascendi, innecta per spiritum, tenet in hominis natiuitate quod Dei est. Hinc igitur maximum illud ac pulcherrimum suscepti hominis Sacramentum, Dominus ipse ostendit dicens: *Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo, filius hominis qui est in caelo.* Quod descendit de caelo, conceptus de Spiritu originis causa est. Non enim ex se corpori Maria originem dedit: licet ad incrementa partumque corporis, omne quod fetus sui naturale est, contulerit. Quod verò hominis filius est, susceptus in Virgine carnis est partus. Et mox. [Aboluit B. A. postolus etiam huius inenarrandæ corporeæ natiuitatis Sacramentum locus est, dicens; *Primus homo de terra limæ, secundus homo de caelo*; Hominem enim dicens, natiuitatem ex Virgine docuit: quæ officio vta materis, fetus sui naturam, in conceptu & partu hominis, exsecuta est. Et cum ait, secundum hominem de caelo, originem eius ex superuenientis in Virginem sancti spiritus aditu testatur est. Atque ita cum de homo est, & de caelis est, hominis huius & partus à Virgine est, & conceptus ex Spiritu est.] Nihil clarius pro sensu proposito S. Hilarij, quem errores de natura Christianæ veritatis luce insimulare hac in parte, quod fecit prædictus Ioannes Præpositus, audaciter est plusquam giganteæ, & nullo modo ferenda. Certum igitur esto, B. Virginem, materiam formando Christi corpori necessariam contulisse.

De alio per verum semen, pars negans.

214. Cum verò insuper, Medicorum experimentis & rationibus sit ferè certum, matres omnes semen aliquod ad proles conceptionem conferre, quod in ipso saltem mulieribus quæ bona & vegeta sunt corporis affectione, actiuum sit, nec materialiter tantum, sed & effectiue ad generationem concurrat; Item planè, & cum eodem certitudinis vel probationis gradu, affirmandum est de B. Maria quoad Christi Domini purissimam conceptionem. Videtur omnem efficientiam Deiparæ hac in re negare S. Ambrosius in institutione Virgine cap. 16. Sic enim scribit [Beatus Mariæ uterus, qui tantum Dominum contulit quando formauit. Coronauit eum quando generauit, quia & si eum sine aliqua sui operatione formauerit, quia Spiritus sanctus superuenit in Virginem] unde & ipse ait; *Inoperatum meum viderant oculi mei* tamen hoc ipso quod ad omnium salutem eum concepit & peperit, coronam capitis eius æternæ pietatis imposuit, ut per fidem credentiam fieret omnis viri caput Christus. Inoperata est ergo caro Christi, quam re Maria Virgo conciperet, invitato quodam nouoque incarnationis mysterio, sine vlla virilis feminis admixtione, diuinæ gratia dispositionis, quod erat carnis assumptæ ex Virgine, atque in illa nouissimi. Adam immaculati hominis membra formauit.] Verum S. Ambrosius eo loco nihil minus cogitauit quam de abrogando Virgini actiuitate in Christi formatione. Sed quod ait Virginem sine aliqua sui operatione Christum genuisse, operationem sumit passiuè pro cultura à viro. Frequens enim esse ut paternos ad matris alio femineo expringatur, Conradus Ritherusius ad lib. 4. Halient. Oppiani num. 26. ex sacris & profanis suis persequitur. Deipara ergo absque vlla tali

sui operatione Christum concepit, quia planè intacta semper à viro fuit. Creditus Bernardus tract. de vire vera cap. 1. Eodem sensu ait, benedictam Virginis terram, non accepisse operationem humanam ad concipiendum Christum, sed à solo Spiritu sancto fuisse irrigatam exclusa quacumque viri, opera. Igitur in illis Ambrosij verbis *operatio sui* sumitur passiuè pro cultura ab alio. Sicut passiuè sumitur verbum operandi apud Apostolum, cum ait, fidem per dilectionem operari id est excoli & exerceri. Ac proinde locus ille Ambrosij nihil officit præfenti instituto, neque excludit veram Virginis actiuitatem in Christi procreatione interuentu seminis sui, etiam si excluso prorsus alieno.

Quamvis autem si semel statuatur B. Virginem verum semen ad Christi formationem contulisse, facile concedendum videam, non sterile ab ea, quodque in solam partium spermaticarum materiam cederet, sed actiuum & efficax semen fuisse suppeditatum, cum corpore esset optimè constituto: Tamen quod B. Virgo semen aliquod contulerit ad Christi formationem, quibusdam periculosè asseri videtur. Candor enim Virgineus, & nitidissima puritas qua Deipara in corpore supra omnes Angelos & spirituales substantias entuit, efficere planè videntur, omnem seminis interuentum in hac conceptione defuisse. Et ita simpliciter affirmat Rubio in 3. d. 4. q. 1. art. 3. conclus. 3. annuitque Palac. Ioan. 3. enar. 1. ac Med. 3. p. q. 3. 1. art. 4. & Aquat. in 3. d. 4. conclus. 1. qui vtgent libidinis sensum, & impuræ voluntatis Afflatum ex quo semen decidit. Et idcirco sententiam contrariam notant asperius, vocantque ineptam, & falsam, ac malè sonantem. Catherinus verò lib. 4. contra Caiet. pag. 269. tit. de ijs quæ à Caietano peccata refert aduersus Deiparæ puritatem & integritatem, tamquam indignam & impuram feduitatem, infectatur dictum Caietani 3. p. quæst. 31. artic. 5. quod Virgo concepisse Christum dicatur ex suo semine, aut ex menstruo sanguine. Accedunt pleræque autoritates diserte ferentes, Christum processisse hominem sine semine, & ex purissimis sanguinibus fuisse conceptum. Non igitur ex materno semine.

Eligitur affirmans, reiecta eius probatione ex scripturis.

215. Mihi tamen sicut de alijs matribus ferè certum videtur, quod per verum semen à se subministratum ad proles generationem concurrant, ita de Deipara idem quoad Christi conceptionem videtur statuendum. Quod & ratio, & autoritas multiplex, & inantitas eorum quæ in contrarium opponi diximus, satis persuadet. Et ratio quidem in eo sita est, quod vt iam attigi, eundem planè concursum debeamus B. Virgini respectu Christi tribuere, quem alijs matribus assignant Medici ac Philosophi, qui hæc penitus peruaslerunt: alioqui periclitabitur veritas maternitatis pro Deipara. Atqui alias matres, semen aliquod ad proles efformationem conferre, peritis est extra dubium; qui restantur id planè ferre naturalem necessitatem feminis, ad materialem causam præcipuam proles partium. Igitur non videtur dubitandum, quin B. Virgo verum semen contulerit ad Christi conceptionem, ne minori iure mater Christi dicatur, quam cæteræ vulgo matres liberorum suorum. Ex quo etiam principio, supposita optima corporea cõplexione B. Virgini, eruitur ratio, confirmans hoc semen fuisse actiuum & efficax, non autè sterile. quale Aristoteles omnium mulierum semen esse censuit, reclamantibus Medicis, qui è contrario, mulierum quorumuis semen actiuum & efficax esse contendunt. Nobis autem ad rem præsentem sufficit, quod nunc omnium ferè sententia habet, nempe

saltem

saltem semen quod à mulieribus vegetis & benè affectis suppediatur, actuum & efficax esse. Id inquam nobis in hac causa sufficit. Nam B. Virginem fuisse corpore sano & optime affecto, nemo in dubium reuocat, & congruentissime asseri per se liquet.

Vento ad auctoritatis suffragium, ubi abstinendum est nonnullis Scripturis quæ videri possent nostram sententiam sonare. Cuiusmodi est illud Genes. 3. *inimicitias ponam inter semen tuum & semen mulieris*; quo loco Christus dicitur *semen mulieris* ut interpretantur SS. Cyprian. l. 2. ad Quirin. cap. 9. Irenæus lib. 4. contra hæres. cap. 78. Isidorus Pelus. lib. 1. epist. 4. 6. Chrysost. homil. 17. in Genes. Augustinus lib. 1. de Genes. ad lit. cap. 3. 6. Leo ferm. 2. de nativ. alijsque passim. Nec obicit Isid. Pelus. lib. 1. epist. 4. 6. significat Christum dici semen matris quia ex solo eius semine procreatus est, citra omnem puritatis oblationem. Hic tamen locus, non multum promouet causam nostram. Nam Christus dictus est *semen mulieris*, iuxta Hebraicam phrasim, qua filius nomine *seminis* nuncupatur, eò quod proles in ordinarijs generationibus, à patre pendeat intervenitu seminis. Vnde extensa est appellatio ad matrem: quia qui concipitur, eius quoque proles est; siue mater semen actuum conferat, siue non conferat semen, saltem actuum. Sanè autor epistolæ de viro perfecto, quæ habetur t. 9. Hieronymi, cum hunc locum de Christo, eiusque in Deipara conceptu interpretetur, discretè tamen negat semen eo loco significare posse quod vocis cortex præfert: quoniam (inquit) semina non habent mulieres. Quare non possumus eo Scripturæ loco niti. Eodemque modo exarnamur illis alijs Scripturis, quibus Christus dicitur *factus ex semine David*, utique per Virginem. Hæc inquam loca, eodem modo enodati possunt, quo locus ex Genesi citatus, ita ut Christum ex semine David concipi, sit concipi ex successione Davidis, esseque eatenus filium eius: siue Virgo quæ immediatè influxit in Christum, semen ali-quod suppediatar, siue nullum. Præterquam quod mediati progenitores Christi trahentes à Davide originem, hoc quod erat esse Christi mediatum, transmissio verò semine, assecuti erant: & eatenus ipsa Virgo ex qua Christus est factus, semen Davidis verè fuit. Itaque locus ille frustra proferretur in rem præsentem.

Probatur ex Patribus.

216. Auctoritates ergo quibus nititur sententia proposita, partim sunt Patrum, partim Scholasticorum. Inter Patres S. Epiphanius hæc. 3. o. quæ est Ebionæorum num. 3. 1. videtur expressè suffragari huic sententiæ, tractans illud Psalmi 138. *Imperfectum meum videntur oculi tui*, quod Christo accommodat, & ita exponit. [*In libro tuo omnes scribuntur. Dies formati sunt & nemo in eis: nam cum libro veterum comparavit. Propterea, imperfectum, ait, meum viderunt oculi tui, hoc est profeminatum me antequam fingeres cognosci, imò etiam antequam profeminatus forem. Sed Hebræica vox, expressius quiddam sonat. Pro eo enim quod legimus imperfectum, habet ille Golme, quod idem est atque alica siue granum simile, quod videlicet nondum in panem coactum ac subactum est sed è confuso frumenti grano velut medulla quadam crassior ac minus calculi instar est. Sic igitur ea voce, id ipsum quod in semine hominis inest simillimum accuratius exprimere voluit, cum dixit imperfectum, id est infirmum tam tum ex viro, imò ante utrum viderunt oculi tui. Non enim omnia Deus antequam fiant. Ac libri segre viæ nomine maternus uterius indicatur.] Apertissime S. Epiphanius eo ipso loco quo semè quoddamque vitile à Christi conceptione excludit, subdit Christum profeminatum, utique ob maternum semen, & hoc esse ait imperfectum illud, siue Golme subalbens & colore ac substantia semini humano simillimum.*

Beda in cap. 11. Lucæ, ita scribit. [Christus matris lacte nutritus est, & eius semine conceptus. Ex eodem

enim fonte secundum phisicos, vitumque manat.] Li-quet semen de quo agit, esse verum semen, nec posse dici ut utrumque ab eo semen pro sanguine, cum vitumque fecerat.

S. Anitus libro contra Photinianos, ea plagula quam inde exscerpit Agobardus l. contra Felicem, *sub finem*, discretè tradit Christum. [Per concordiam genitoris ac generis per traducem maternorum parentum, ex Abraham semine.] esse procreatum. Quæ verba aperte ferunt sententiam pro qua pugnamus.

Hincmarus Opusc. de divorcio Lotharij & Thèrbæge, adeo clarè tradit quod hic intendimus, ut non possit elari. Initio ferè Opusculi in breuiali responsionem ad interrogat. ad 12. [B. Mariæ conceptio, non naturæ fuit, sed gratiæ, dicente ad eam Archangela, *Aue gratia plena*. In quam Spiritus sanctus superuenit, qui ei ex Virgineo semine, Virgineoque sanguine, siue voluntate carnis, & siue voluntate viri fecunditatem prois contulit.] Eadem verbatim repetuntur infra ad plenam discussionem interrogationis 12.

Odo Cameracensis in disput. de aduentu Christi contra Leonem Iudæum, laudato insigniter nitore veteri Deiparæ, cuius putorem à Iudæo obiectum retulerat, addit, *B. Virgo de cuius visceribus sumebantur semina illa quæ fierent Deus*.

Petrus Damiani ferm. de S. Victore. [Asumitur purum semen de Virginea puritate, & illud propitiationis fontem sapientiæ Dei secretiori nouitate repurgat.]

S. Remigius vel ut alij malunt Haymo in cap. 8 ad Roma. ad illud in similitudinem carnis peccati, [Corpus Christi non libidinose vti maris & femine est procreatum, sed opere Spiritus sancti, de semine mulieris siue semine virili; ideoque siue peccato conceptus, siue peccato est natus, & siue peccato ab hoc mundo transiit.]

S. Bernardus ferm. 2. de Pentecost. initio, tractans illud Isaie 4. *in die illa erit germen Domini in magnificetia*, ita habet, [Germen Domini, Iesus Christus, solus de mandissimo conceptus semine.]

Richardus Victorinus l. 1. de Emman. c. 12. [Christus matrem in eo glorificauit, quod ei aliquid supra naturam dedit. Fecit siquidem in ea aliquid quod fuit contra naturam; aliquid quod fuit secundum naturam; aliquid quod fuit supra naturam. Contra naturam infirmitatis nostræ fuit, quod virgo concepit. Secundum naturam fuit, quod in vulua conceptus, & formatus, & tandem secundum legitimam nascendi tempora, natus fuit. Supra naturam non solum huius infirmitatis nostræ, sed etiam supra naturam conditionis primæ fuit, quod siue virili semine virgo concepit. Puritatis fuit, quod siue concupiscentia seminare potuit; honoris, quod prolem ab omni peccati contagio munda effudit. Gloriæ, quod non de viro, sed Spiritu sancto concepit.] Nota illud *seminare potuit*; id est, *reipsum seminavit*.

Rupertus in cap. 3. Ioan. ad illud, *filii hominis qui est in celo*, ait Christum formatum fuisse [de semine Abraham de stirpe David, de carne vel semine Mariæ, licet Virginis.] Et in cap. 1. Matth. ad illud, *pariet autem Filium* ait de Spiritu sancto. Ille utrum Virgineum celicis irrorauit, de non sua substantia sed de naturali humore ipsius incorruptæ carnis. In quo mira & magna distantia est ab omni conceptu vniuersæ carnis, quia vim sementinam sacri corporis, non vit extrinsecus accedens, sed Spiritus sanctus intus operans excitauit. Guericus ferm. 4. de assumpt. [Benedicta in mulieribus, benedictum semen de ventre profundit.]

S. Illephonius l. contra disputantes de perpetua Virginitate B. Mariæ, allegato B. Augustino, ut ex sequentibus constat (nam principio interuenit lacuna, quæ vnde depromptus sit Augustini locus facit obscurum) allegato inquam Augustino, hæc verba habet. [In vulua Virginis,

Virginis, sanguis genialis, & semen eius humor fait. Huius humoris sanguinisque substantiam, celatam, carnem intus fecit. Accessit quoque Spiritus sanctus, & hec que fuerant Verbi glutino commixta, animando formavit. Et paulo post, expendens & reuoluens Augustini verba. [Ceterum de liquore feminis, & de coagulo humoris quod fuit in virtute & potentia Verbi, quodammodo prout loqui fas est, eleganter est locutus, quoniam ipse est mons Dei, ille in Psalmis mons pinguis & coagulatus in vtero Virginis, non illi quos falso suspicati sunt montes incalescentes, sed solus ex Virgine Christus, mons est in quo beneplacitum est Deo Patri habitare in finem. Et idem per Spiritum sanctum dicitur coagulatus, quia sicut lac emulsus est, & concretus de humore vel sanguine, quod est vt physici volunt semen mulieris. Coagulatus est autem; ac si ex lacte feminis, vt vnus sit Christus, ex quo conceptus est Deus & homo.]

217. Richardus ad S. Laurentio lib. 12. de Deip. tractans comparationem B. Virginis cum ligno vitæ, accommodat ei illud, *Cuius semen in semetipso fit super terram*. [Alitarum enim arborum vel lignorum, hoc est altitum mulierum semen, ex quo fit fructus, in se non est, sed in alio; hoc est in viro, quia fructus id est puer, ex semine nascitur viriisque. Sed hoc benedictum lignum, in semetipso, id est in se solo, habuit semen.]

S. Anselmus l. de conceptu Virginis actiuo cap. 8. agnoscit assumptum esse de Virgine semen ad Christi formationem; & agit de vero semine, vt liquet ex ijs que paulo ante dixerat in calce 7. capitis cum quibus conueniunt que habet cap. 11. 8. Rursus cum c. 13. tradidisset corpus in femina ex semine muliebri diuinitus segregato compactum, peccato originis caritatem subdit cap. 14. hæc ad Christum aptans, illa que apud lobum leguntur de conceptu hominis ex immundo semine, non posse Christo applicari; nec DD. qui cum Iobi locum vniuersaliter viciate videntur, Christi formationem verbis illis comprehensam censuisse. [Illi virque (inquit) qui hoc dixerunt, aut noluerunt ea intelligi de omni hominis semine; aut tantum de illo quod cum consensu seminatur voluptatis, quod non esset nisi brutorum animalium si homo non peccasset. At si de omni hoc senserunt: ergo semen de sola Virgine sumptum, immundum tanti viri asserunt, quod impium est credere. Non itaque hoc de illo scripserunt. Sed si de aliquo hominis semine, hoc iuxta hanc sensum protulerunt, non nisi de illo quod cum peccata voluptate concipitur, intelligi voluerunt. Hoc nam nullatenus refragatur nostræ rationi, quæ semen de Virgine sumptum asserit esse mundum, quantum de malis peccatrice.]

Autor Anonymus qui tempore D. Bernardi scripsit, in declaratione eidem libro B. Anselmi subiecta, aperit Christum ex vero B. Virginis semine conceptum tradit.

218. Eodem tempore idem docuit Philippus Abbas epist. 5. *sub medium*, verbis illis. [Sicut ille Christus verus homo, sic illa B. Virgo, vera mater fuit quæ ex carne propria illum procreauit, quod Eutiches & qui cum eo erant negare præsumpserunt, & eum nihil accepisse de carne Virginis contenderunt. Dicebant quippe, quia etsi in vtero Virginis fuerat incarnatus, non erat tamen ex illius semine procreatus: forte ne illi iniuriam inferre viderentur, si ex tali materia cum esse genitum esset. Erroneam quorum sententiam, Beda ille Venerabilis, ad quem me remisistis, molitur euertere; & eos, imo eorum similes ad finem conuertere: asserens quia ille carnem sumpsit non de nihilo, non aliunde sed ex proprio Virginis semine: alioquin, ait, nec vere filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homine. In quo non existimo, eundem Bedam, Augustino, vel Athanasio contraria dicere vel sentire

neque illos conuerso ab huiusmodi sententia dissentire: cum iste loquatur de materia corporis fementina, ille verò de operatione diuina. Egregie quoque idem, & multo expressius epist. 6. agens de S. Hilarij sententia, qua negat Christi corporis initium ex B. Virgine lib. 10. de Trinit. Ait enim Philippus. [Nec tamen per hoc abnegat, quin materiam ministraverit fementinam, ex qua sibi Dei sapientia edificauit corporis officinam: vt non aliunde, non de nihilo illam sibi credatur extraxisse; sed in vtero, & ex vtero Virginis corpus veraciter assumpsisse. In qua assumptione quidam, sicut præsens audiui, scrupulum patiuntur, qui diuinis litteris eruditi pro constanti defendere moliantur, quod etsi Christus in vtero, & ex vtero Virginis carnem sumpsit, illam tamen particulam ex qua nos alij concipimur, non assumpsit. Horrent enim vel credere vel dicere, quod illam carnem liquidam, quam physici vel semen, vel sperma nominant, in Virgine Christus assumpserit; & non potius aliam sanctiorem vel saltem digniorem in eadem elegerit; tamquam non conueniat corpori tantæ sanctitatis, vt conceptum sit ex illa communi materia nostræ omnium vilitatis. Denique, fides, (vt putant,) non exigit vt ex semine Virginis Christus conceptus asseratur, sed ex carne conceptum Virginis, necesse est eum quisque Catholicus fateatur: multoque credibilius, male esse conuenientius ab illis æstimatur, vt non illam, sed aliam assumpsisse carnis particulam videatur. In qua æstimatione, quantum Christo deferunt, tantum Virgini videntur derogare, & matris iniuriam, certum est in filium redundare; & neutrum eorum possunt dignis laudibus honorare qui alteri non verentur honores ingratos arrogare. Ex quo illam Virginem Angelus Gabriel salutauit; ex quo, facta salutatione, virtus illi altissimi obumbravit; totam eam ineffabilis gratia permundauit, totam permundatio mirabilis mirabiliter honestauit. Et sicut nostra caro tam solida quam liquida, peccati & dedecoris accusatur, quia legi Spiritus à lege membrorum penialiter repugnat: sic posteaquam dictum est Virgini, *Spiritus sanctus superueniet in te*, illud Salomonis completum est: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*. Carnem ergo Virginis fementinam, existimo dedecoris nil habere; nil maioris decoris alteram illi proximam obtinere: quin ex ea quæ ad formandos conceptus à principio est diuinitus ordinata, ædificet congrue domum suam Sapientia humanitatis incarnata. Propter illam materiam quam accepit ex Maria, dici potest ex ea Christus carnis originem habuisse propter operantem in ea Spiritum, recte dicitur non ex Maria sed ex Spiritu originem accepisse.]

219. Non abs re quoque, inter Patres sententiæ nostræ astipulatos, recensuerim Damascenum: non modo eo loco quem in hanc rem adducit S. Bonan. in 3. d. 4. art. 3. 1. ex 3. fidei cap. 2. sed etiam l. 4. de fide c. 15. vbi sic scribit. [Quando venit plenitudo temporis, missus est Angelus Domini ad ipsam, annuncians Domini conceptionem, & sic concepit filium Dei, substantiali Patris virtute, non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, id est ex congressu & semine, sed ex Patris bona voluntate, & cooperatione Spiritus sancti, suppeditauit Creatori creati, & Plasmator plasmari, & filio Dei & Deo, incarnari, & humanari, ex puris & illibatis carnibus eius & sanguinibus, primæ matris absolvens debitum.] Quod S. Damascenus, Deiparam, *ἐκ τῶν ἀγνῶν καὶ ἀμολύτων σαρκῶν τοῦ καὶ ἀπαύτου*: *Ex purissimis & illibatis carnibus ac sanguinibus*, Christum concepisse ait, cum non possit de carne vulgariter sumpta intelligi, (neque enim ex ea formatur fetus, pugnetque ea formatio cum vera maternitate vt bene monstrat Abulens. in c. 12. Leuit. q. 6.) vt proinde non bene sub dysfunctione Christum ex propriè dicta carne formatum referat Iord. p. 2. c. 2.

omnino

omnino videtur accipiendum de semine materno: quod carnem vocat. Damascenus, quia potentia est caro, moxque in eam transmutatur in fetu. Quo eodem modo accipi potest quod ait Anastasius c. 20. id est 76. [Verbum fuisse unitum carni, & visceribus, & vero Virginitas.] Id enim constat falsum esse, si iuxta verborum exitum corticem accipiat. Carnem liquidam pro semine, usurpantem Philippum Abbatem, proxime retuli. Idemque Tom. 2. Moralit. in Cant. tractans illud, *Aquila magna venit ad cedrum quæ erat in libano & tulit de medulla cedri & asportavit eam*, cum hunc locum accepisset de assumptione humanitatis per Verbum intra Deiparam, ait, medullam cedri esse carnem Virginis è qua formatus est Christus, ubi *carnem* aperte sumit in sensu quem dixi.

Suffragium Scholasticorum.

220. Ex Scholasticis, suffragantur sententiæ propositæ, bene multi. Nonnullos refero, ut in re grauiissima, quorundam meritorum pavor discutatur S. Bonavent. aperte id habet in 3. d. 4. art. 3. q. 1. *in corpore*. Nec refragatur in responsione ad 2. Nam ibi, tantum intendit excludere indecentem materiæ congregationem, Annuit item Scotus eadē distinc. illa 4. vnica §. si autem teneatur, & passim per reliquam questionem.

Henricus Gandauensis dilectè nobis suffragatur quodlib. 1. §. q. 13. *verfic. ab illo ergo*, & inferius *verfic. Ego autem*.

Optimè Richardus in 3. d. 4. art. 1. q. 1. *in corpore*. [B. Virgo (inquit) verè potest dici mater Christi, quia quicquid requiritur ad rationem maternitatis, fuit in Virgine respectu Christi. Per virtutem enim generat. nam, humorem sanguineum in membris digestum in semen conuertit, eo modo quo semen est in mulieribus, & illud semen decedit sine quacumque deordinatione, & ad debitum locum concept. onis transiit; & in conseruatione, & in nutritione pueri in vtero, cooperata fuit perfectius, & excellentius, quàm alia matres. Plura autem non requiruntur ad rationem maternitatis.]

Mayro in 3. d. 4. art. 4. primis quatuor conclusionibus, cum præmississet, quid pater, quid mater ad prolis generationem conferat; statimque mater concurrere actiue per semen suum, subdit. [Et iuxta hoc, ad propositum introducantur alia duæ conclusiones. Prima est quod B. Virgo Maria non se habuit totaliter actiue in generatione suæ benedictæ prolis: vel quod idem est; non causauit eam totaliter in genere causæ efficientis, quia alias posset aliqua mater sufficere sine vito ad prolem. Secunda conclusio, quod B. Virgo Maria, suam benedictam prolem causauit vel generauit totaliter in genere causæ materialis; quia ibi nulla alia materia concurrat, nisi purissimi sanguinis Virginis Mariæ. Habuit autem B. Virgo Maria verum semen quod est prolis & generationis, verum principium actiuum: non tamen omnino digestum. Sed Spiritus sanctus illud semen, vel illum sanguinem vltimatè digessit: ut sic haberet sufficientes Spiritus actiuos ad digerendū.] Quod quasi sub disinctione ait extremo loco, *illud semen*, vel *illum sanguinem*, non pertinet ad exclusionem veri seminis aut dubitationem an hic interuenierit. Sed ut variorum varijs loquendi modis seruiret, vocauit *sanguinem*, illud ipsum quod immediatè ante vocarat *semen*, qui modus loquendi adhibetur Ioan. 1.

Aureolus eadem distinctione 4. vnica art. 5. præsertim *sub finem*, conclus. 1. & 2. Apertissimè suffragatur sententiæ propositæ.

Aquilanus ibidem q. 1. in calce primi articuli, subscrit sententiæ agnoscens in Deipara veram vim actiuam generationis Christi, per materiam quæ non passiva tantum, sed etiam actiua fuerit, quæ alia non est quàm semen; tamen abique libidine decusum.

Ocham in 3. p. 3. art. 3. incidentaliter, & dubijs quas art. 4. partiali dissoluit, disertè & frequenter iterat, verum semen, B. Virgini Christum concipienti, ac per illud actiue concurrenti, esse adscribendum.

Dionysius Cisterciensis 3. q. 2. art. 1. conclus. 2. est expressè in eadem sententiâ adducto Scoto.

122. Gabriel in 3. d. 4. q. vnica art. 1. ad 3. & articulo 2. conclus. 2. & art. 3. ad 4. dubium, disertè admittit in B. Virgine semen actiuum, quoad Christi conceptionem exhibuerit concursum. Et art. illo 1. refert verba Henrici de Oyta, idem perspicue affirmantis, & refellens Argentinatem qui in 3. d. illa 4. q. vnica art. 2. refellens sententiâ cui adheremus à quibusdam antiquis traditam, ei refragatur, eo tantum philosophico argumento ductus, quod matres iuxta Aristotelem careant vero semine: quod fundamentum inane esse, constat ex dictis. Oyta ergo hoc Argentinatis dictum refellens quoad B. Virginem, perspicue suffragatur nostræ sententiæ.

Franciscus à Christo in 3. d. 3. q. 6. circa ad 4. fusè ac splendide idem docet, adductis alijs, & nominatim Caietano 3. p. q. 3. art. 5. quæ etiam hoc nomine acriter de more fugillat Catharinus 14. contra eum, pag. 169.

Vincentius de Flumato l. de nominibus Christi, V. *nouus homo*, sic scribit. [Christus conceptus est in vtero Virginali, opere & virtute Spiritus sancti, de semine mulieris sine semine viri.]

Canisius l. 1. de Deip. cap. 4. §. principio, expendens sententiâ Aueris epistolæ de viro perfecto, agnoscit verum B. Virginis semen quoad efformationem Christi, (quam idcirco ex semine David dictam putat,) concursum præstitit: idque ab autore illo affirmatum refert. Sed etiam autorem illum nobis non esse astipulatum, liquet ex ijs quæ supra ex eo adduxi; itemque etiam si Christum dici factum ex semine David, nihil causam nostram promoueat, ut supra expendimus nunc illud vnum ego, esse aperte Canisium in sententiâ quam proposui. Disertissimè quoque in ea est Franciscus Buaris in Anselmo Vindiciato lib. 1. §. 5. num. 5. cum de verbis Bedæ.

Et fuit absque dubio in eadem, Baptista Mantuanus tract. de loco conceptionis Christi. Nam contendit, B. Virginem actiue concipisse, & quidem naturaliter, ut ceteræ matres ad Christi formationem. Id verò constat à ceteris matribus non fieri nisi interueniente semine quod suppleant. Quo eodem modo potest pro hac sententiâ citari Molina 1. p. q. 45. art. 5. disp. 2. ad 1. Eandem omni labe eximit & aquè probabilem habere videtur Suarez 1. 2. 3. p. disp. 10. sect. 1. & 2. itemque Sanchez l. 2. de Matr. d. 21. num. 11. apud quem Peramatus Medicus latè id ipsum confirmasse refertur in append. ad suum tractatum de semine. Ex Philosophis, planè id agit & stabilit Mendoza disp. 2. de Gener. lect. 5. Disertè item inter sacros Chronologos Torricellus anno mundi 4051. num. 2. Et explicatissimè inter Aſceticos Raymundus Iordanus vulgo *Idiota* parte 8. operis integri de B. Maria cap. 10.

Ad argumenta pariu negantis.

222. Nec difficile erit quæ opponantur retundere. Quod enim Scripturæ & PP. B. Virginem sine semine concepiſſe affirmant, intelligendum est de virili semine; cuius admissio Virginitatem violat, saltem ordinariè. Et quamvis aliquando contigisse referatur, ab Auerroè, latè hac in parte reprehensio à Mercuriali l. 1. de morbis mulier. cap. 2. vel contingere certe possit iuxta D. Thomam quodlib. 6. art. 18. Naturam l. 4. consil. tit. de frigid. consilio 2. (aliàs 3.) num. 3. alioſque adductos exponendo vim generatiuam, ut mulier sine vlla clauſtri virginei effractione, atque adeò manens Virgo, concipiat ex vito; (concipiat dico, non pariat.)

monit verbis illis. [Abstine ut quisquam, sanctam Mariam divinæ gratiæ privilegijs & speciali gloria fraudare conetur. Est enim singulari quodā Domini ac Dei nostri, filij autem sui munere, verissime ac beatissime *Deotōa*, confitenda. Sed non eo modo *Deotōa*, quo impia quedam hæresis suspicatur; quæ asserit, eam Dei matrem sola appellatione dicendam; quæ cum scilicet peperit hominem, qui postea factus est Deus: sicut diximus presbyteri matrem, aut Episcopi matrem, non iam presbyterum aut Episcopum pariendo, sed eum generando hominem, qui postea presbyter vel Episcopus factus est. Non ita inquam sancta Maria *Deotōa*: sed idē potius, quoniam ut supra dictum est, iam in eius sacro utroque sacro sanctum illud mysterium perpetratum est, quod propter singularem quandam atque unicam personæ unitatem, sicut verbum in carne caro, ita homo in Deo, Deus est.]

225. Idem quidem sonat *Christipara* nomen, quod nomen *Deipara*: Tamen quia Nestorius contendebat B. Virginem non esse *Deiparam*, sed *Christiparam*, & eo nomine utebatur in sensu hæretico, iure vox *Christipara*, ab Ecclesia est eliminata. Audi Theorianum in legat. ad Armenos. [Nec ignorat magna sanctitas tua, vocem aliquando non malam, quæ male tamen ab aliquibus intelligeretur & exponeretur, reiectione dignam à Patribus esse indicatam; qualis & *Christipara* vox est, *Deipara* Virgini tributa. Nam & *Christiparam* dicere poteramus. Christum enim peperit, Deum & hominem; quod ipsum nomen, propriè denotat. Sed quod eius nominis significatum, à Nestorio nequiter acciperetur, veluti sacrilegium à sanctis hominibus repudiatum est.]

Similiter Orthodoxus apud Abucaram opusc. 14. quærenti Nestoriano cur non nominaret Virginem *Christotocon* sed *Theotocon*, [Respondet, cum infinitis autoritatibus scripturæ Christum Deum esse probosimul probo, quæ ipsum peperit, debere *Theotocon* nominari. Et quomodo non *Theotocos* dicenda est, quæ Deum filium habet? Aut dic, si audeas, matri Regis, non genuisti Regem, neque mater Regis es? Quare cum vocetur Iesus, Christus, non vocas matrem eius *Iesutocon*? Sed potius prætermisso primo nomine Iesus, vocas eam *Christotocon*? Quod igitur tu fecisti in nomine *Iesu*, cum præterito nomine *Iesu*, nomen *Christi* elegisti, hoc ego etiam feci, prætermisso nomine Christi, nomen Dei elegi, primum & proprium, & excellens. A meliore enim parte, non à minore appellationes sunt, ac nomina imponuntur, ab ijs præsertim qui laudant, & honorare volunt.] Instanti autem Nestoriano, quod ex *Deipara* appellatione sequatur Patrem quoque & Spiritum sanctum esse Virginis filios; cum Pater quoque & Spiritus sanctus sint Deus, æquè ac filius; Respondet Orthodoxus, sicut cum Christus dicitur homo Deus, inde non inferitur Patris & Filij corporatio, quia ibi nomen *Deus* supponit pro sola Filij persona: ita neque cum B. Virgo dicitur *Deipara*, significat natiuitatem Patris vel Spiritus sancti ex Virgine; eo quod in hac voce, Dei nomen restringatur ad secundam personam.

Est ergo verè ac propriè B. Virgo *Deotōa*: quam vocem oecuménissimè Motæus à Concilio Ephesino primum fabricatam pronunciant lib. de Euchar. p. 180. ut inde exploderet liturgiæ S. Iacobi, in qua ea vox legitur. Hoc dico oecuménissimè pronunciatum. Nam longè ante Concilium Ephesinum, Origenes, & Eusebius Cæsariensis, ea voce vsi sunt, ut refertur apud Socratem lib. 7. histor. cap. 3. 2. sed & Alexander Episcopus Alexandrinus Epistola ad Episcopum Constantinopolitanum ante Concilium Ephesinum data, quæ legitur apud Theodoretum lib. 1. histor. cap. 4. ea voce vsus est. Ipse quoque S. Athanasius serm. 4. contra Arianos, eam vsurpavit. Citat eum Athanasij locum

in hanc rem, S. Cyrillus Epistola ad presbyteros, Diaconos & Monachos Egypti: additque traditionem esse Apostolicam, denominare B. Mariam, *Deiparam*, *Deotōa*: idque negantes, Nazianzenus Epistola ad Cledonium, percellit Anathemate. Pari supinitate idem Plessæus, ibidem *Deotōa* ait vocem esse fabricatam in Concilio Nicæno, cum tamen legatur in epistola Dionysij Alexandrini ad Paulum Samosatenum data, ante tempora Nicæni Concilij: testeturque Theodoretus 1. histor. cap. 13. id falsum esse Eusebium Cæsariensem Arianorum signiferum: Et multo ante, Theognostus & alij quos citat S. Athanasius l. de decretis Nicæni synodi, & ad Episcopos Africa, vocem illam vsurparint.

Vsus doctrina: Immensa propè dignitas, & sanctitas Deipara, delibata.

226. Vsus doctrinæ toto capite propositæ: is præsertim esse debet, ut B. Mariam tamquam speciale Spiritus sancti sacrarium, & officinam tot miraculorum, cui Christus ipse tamquam veræ matri, humanum suum esse debet, ex animo veneremur. *Deipara* sanè titulus quantus sit, quamque sublimis, diligenter suis momentis expendit Canisius lib. 3. Mar. cap. 13. & Suarez t. 2. 3. p. d. 1. sect. 2. & optimè S. Bernardus serm. 1. super missus est, verbis illis. [A sæculo non est auditum, ut aliqua simul mater esset & virgo. Quod si & cuius mater attendas, quo te tua super eius mirabili celsitudine docet admiratio? Nonne ad hoc, ut te videas, nec laus posse mirari? Nonne tuo, imo veritatis iudicio, illa quæ Deum filium, super omnes etiam choros exaltabitur Angelorum? An non Deum & Dominum Angelorum, Maria suum audacter appellat filium, dicens: *Fili quid fecisti nobis si?* Quis hoc audeat Angelorum? Sufficit eis, & pro magno habent, quod cum sint Spiritus ex conditione, & gratia facti sunt & vocati Angeli, testante David: *Qui facit, (inquit) Angelos suos Spiritum.* Maria verò matrem se agnoscens, maiestatem illam, cui illi cum reverentia serviunt, cum fiducia suum nuncupat filium. Nec dedignatur nuncupari Deus, quod esse dignatus est. Nam paulo subdit Evangelista: *Et erat, inquit, subditus illis.* Quis, quibus? Deus hominibus. Deus, inquam, cui Angeli subditi sunt, cui principatus & potestates obediunt, subditus erat Mariæ. Nec tantum Mariæ, sed etiam Ioseph propter Mariam. Mirare ergo utrumlibet, & elige quid amplius mireris, siue filij benignissimam divinationem, siue matris excellentissimam dignitatem. Vtrumque stupor, utrumque miraculum. Et quod Deus femina obtemperet, humilitas absque exemplo: & quod Deo femina principetur, sublimitas sine socio. In laudibus Virginis singulariter canitur, quod sequuntur agnum quocumque ierit. Quibus ergo laudibus indicas dignam, quæ etiam præit. Quatenus scilicet, Christus homo, iure naturali subdebatur matri.

Nec illud omittendum quod idem Bernardus egregiè prosequitur homil. 3. eiusdem argumenti, nempe quod Christus, atque adeò Deus, cum matre sua à qua & ex qua accepit esse, sit peculiari modo quo cū nullo alio est; nempe per identitatem. [Deus (inquit) qui ubique æqualiter totus est per suam simplicem substantiam, aliter tamen in rationalibus creaturis, quam in cæteris, & quoad ipsas aliter in bonis, quam in malis est per efficaciam. Ita sanè est in irrationalibus creaturis, ut tamen non capiatur ab ipsis. A rationalibus autem omnibus quidem capi potest per cognitionem. Sed à bonis tantum, capitur etiam per amorem. In Solis ergo bonis ita est, ut etiam sit cum ipsis propter cōcordiam voluntatis. Nam dum suas voluntates ita iustitiæ subdunt, ut Deum non dedecet velle quod ipsi volunt: per hoc quod ab eius voluntate non dissentiant,

tionis, Deum sibi specialiter iungunt. Sed, cum ita sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen cum Maria, cum qua virque tanta ei consensio fuit, ut illius non solum voluntatem, sed etiam carnem sibi coniungeret, ac si de sua, virginisque substantia unum Christum fecerit, vel potius vnus Christus fieret: qui etsi nec efficeret, vel potius vnus Christus fieret, totus tamen Dei, nec totus de Virgine, totus tamen Dei, nec vnus vtriusque filius.]

De sanctitate vero immensa Deiparae, ob cōceptum in ea & consequenter natum ex ea, & educatum ab ea sanctum Domini; cum vbiis proferunt permulta, praesertim apud Sophronium homil. 10. adscribam dumtaxat nonnulla: Et in primis locum ex Richardo Victorino hinc differencia facit. Abelis & Mariae, cum tradit B. Virginem non exoptasse mortem timore ne in peccatum laboretur, sed ex nero Dei amore. [Metu cadendi] quomodo virgeri potuit, quae in carne qua Christi carnem genuit, & nutrit, nihil contrad. tionis portavit? Ad momentaneum contractum dextrae Salutaris, leprosus mundatur, ad tactum simbrae mundum est illa quae fluxum sanguinis patiebatur; quanto magis illam ab omni contagio mentis & corporis mundum oportuit, quae tamdiu totum in vtero, quae ceteris totum in gremio circumplexa fuit; quae illius (ut sic dicam) medelae plenitudinem, modo intus infusam, modo exterius adhibita sufficienter habuit; illam inquam medelae, quae tollendis omnibus omnium morbidorum morbis, satis superque sufficere possit.] Idem lib. 2. de Eman. c. 27. [Terra virique mortalitatis & passibilitatis nostrae, à facie duorum regum suorum derelinquitur, quando natura mortalis, atque passibilis à vicio cōcupiscentiae, quam à vicio ignorantiae penitus emundatur. Hoc est virque quod B. Mariae permittitur, cum ei ab Angelo dicitur: spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Legitur de discipulis Saluatoris, & testibus transfigurationis. Quia nubes lucida obumbravit eos. Si lucida fuit quae obumbravit discipulos Christi, quam lucida recte crediderit quae obumbravit matrem Christi? Sed si illud eius vmbraculum lucidum erat; ergo & lucem & vmbra exhibebat: Lucem ad depellendam ignorantiam, vmbra ad extinguendam concupiscentiam. Atque illa obumbratio Spiritus sancti, quae sub vno momento detergit, & exterminat à Virgine, tam ignorantiam boni, quam concupiscentiam mali. Quamque in ea omnis concupiscentia extincta fuerit, probat profectum quod cum virginitatis integritate postmodum cōcepit, & peperit. Quam profundè illuminata fuerit, probat: quod illud tantae profunditatis Sacramentum, tam veraciter, tam velociter credidit; quod huius mūdī sapientibus, vā tandem aliquando per tot, & tanta miracula persuaderi potuit.]

127. Petrus Damiani serm. 46. [Hinc, (ex concepto Christo).] Hinc rogo perpendite, quibus laudibus digna sit Beata, & gloriosa Virgo Maria, quae illum nobis de castissimis suis viscibus genuit, qui nos de tam profundo gremio audissimū draconis eripuit. Ad eius namque dignè effrendenda praecordia, non Rhetoricorum dilecta facundia, non Dialecticorum subtilia argumēta, non acutissima Philosophorum apta reperiuntur ingenia. Et quid mirum, si haec ineffabilis Virgo in suis laudibus modum humanae vocis exuperet; cum & ipsam generis humani naturam, excellentium meritorum dignitate transcendat? Non denique excellentissimus ille Patriarcharum chorus, non promissus Propheciarum numerus, non iudex Apostolorum senatus, non Martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quisquam sequentium Patrum, huic Beatissime Virgini poterit comparari. Quid enim sanctitatis, quid iustitiae, quid religionis, quid perfe-

Theoph. Raymund. Christus.

ctionis, singulari huic Virgini deesse potuit, quae totius diuinæ gratiae christinate plena fuit? Sic namque ab Angelo, dum saluaretur, audiuit: *Aue gratia plena, Dominus tecum.* Quod, rogo, vitium in eius mente, vel corpore vindicare sibi potuit locum; quae ad instar cœli, plenitudinis totius diuinitatis meruit esse sacrarium? In Christo enim, sicut per Paulum dicitur, *habuit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.*

Basilii Seleucia orat. 39. [Quis ingentem Deiparae potentiam non miretur; quis non miretur quanto per se superemineat quotquot honoramus, Sanctos? Nam si Deus seruis tantum impartitus est gratiae, ut non tantum solum agros persanarent; (proponerent enim in foro medio agros, ut Actorum liber docet & vmbra Petri morbos depellebat; Pauli vero nescio quis apprehenso linteo manuali, & corporis ipsius exte se odore daemones vltiores abigebat:) qualem Matri virtutem inesse cogitabimus? cuius notum. Et quid mirum si viuentes virtute miraculorum pollebant sancti, quando eorum potestatem, non vnā cum ipsis de mortuis humus conspeliuit? Lapidēs enim qui horum oculorum corpora, ijs qui malè anguntur, si modo prodignitate accesserunt, salutem dare possunt. Quod si his tam rara perpetrare concessit, quale nutritionis pretium Matri dedit? aut quibus ipsam gratijs illustrauerit? Si Petrus, Beatus appellatus est, Clauēque regni cœlorum concreditas habuit; cur non prae omnibus vna beata praedicetur, cui eum datum est eniti, quem ille confessus est? Si Paulus, vas Electionis cognominatus est, quid augustum Christi nomen extulerit, quod ubique terrarum id euulgauerit: quale vas erit Dei Mater? non autem instar arcae, quae manna coepit, sed cœlestem panem alio comprehendit; panem alimenti, roborisque causa credentibus datum. Sed caueo, ne dum de ipsa plura paro dicere, parumque ex eius dignitate, mihi plus pudoris afferam. Quare orationis vela contraham, & in tutum silentij portum referar.]

Petrus Cellensis l. de panibus cap. 21. negat alius posse efferti B. Virginem, eulque sanctitatem apud denotari, quam si Christi Dei nostri genitrix dicatur. [Et quid amplius (inquit) ei assignare possumus diuini muneris & honoris, quam (ut quod verum est, fatearunt;) genitricem eam Dei esse & hominis? Infra hoc, dicitur; quicquid in eius commendatione effertur. Si cœli reginam, si Angelorum Dominam, vel quodlibet aliud excellentissimum, tam ab humano corde, quam ore excogitatum protuleris; non assurgat ad hunc super indicibilem honorem, quo creditur & praedicatur Dei genitrix.]

Itaque verissimè in hac Christi conceptione, de tam sancta matre, locum habet multo magis quod de vulgaribus conceptionibus ait S. Chrysostomus hom. de formatione Adæ. [O rem miraculi plenam! Conditur templum, in alio templo: formatur infans in vtero: domus in domo construitur.] Domum externam vocat corpus matris, quae hic merito templum dicitur ob tam eximiam sanctitatem, tam eminenti matris titulo adiunctam.

Poterat hic quoque non inopportune tractari, proportio Christi in Virgine concepti, & per Spiritum sanctum producti in vnoquoque nostrum, cum Deo coniungimur. Sed de ea re, plenè infra tractando titulum Christi Ecclesiae sponsi. Nunc obiter dico cum Guericco serm. 3. de Annunc. in fine, curandum nobis in Ecclesiae vtero conceptis esse, ut quemadmodum Christus matris vterum non grauauit in ea conceptus, ita neque nos Ecclesiae sumus oneri, nec intra eum vterum collidamur cum alijs.